

37. Országos Tudományos Diákköri Konferencia

Állam- és Jogtudományi Szekció

Budapest, 2025. március 24–26.

Rendező intézmény:

Károli Gáspár Református Egyetem

Állam- és Jogtudományi Kar

Állam- és Jog-
tudományi Szekció

**A DSA mint a felhasználói jogok európai
védőhálója**
***A véleménynyilvánítás szabadságának uniós
védelme a digitális világban***

Kézirat lezárásának dátuma:
2024/09/20

Nyilatkozat mesterséges intelligencia használatáról:

Nyilatkozom, hogy dolgozatom megírásához mesterséges intelligenciát nem használtam.

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	4
1. A DSA megalkotása és az érintett szereplők	6
1.1 A digitális szolgáltatásokról szóló rendelet létrejötte és az abban foglalt főbb célkitűzések	6
1.2 Kire vonatkozik a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály?	8
1.3 A közösségi média fogalma és a social media platformok.....	10
2. A véleménynyilvánítás szabadságának szabályozási környezete	12
2.1 A véleménynyilvánítás szabadságának alapjogi jellege	12
2.1.1 Az EUSZ és Alapjogi Charta által definiált véleménynyilvánítás-fogalom	12
2.1.2 A véleménynyilvánítás szabadságának védelmi jellege és korlátai	13
2.1.3 Az EJEE és az Alapjogi Charta véleménynyilvánítás-fogalmainak egyezése	15
2.2 Véleménynyilvánítás szabadsága offline és online	16
2.3 Digitális jogokról szóló nyilatkozat.....	18
2.3.1 A nyilatkozat létrejöttének előzményei és annak tartalma	18
3. Az illegális tartalmak vs. a szabadságjogok védelme	20
3.1 Jogsértő és káros tartalmak fogalma és elhatárolásuk	20
3.2 A DSA jogellenes tartalmakkal kapcsolatos rendelkezései	21
4. A szerződési feltételek és alapvető jogok szerepe az automatizált tartalommoderálás tükrében	23
4.1 A platformok általi magánszabályozás.....	25
4.1.1 A tartalommoderáció.....	25
4.1.2 A 'navigáció'	26
4.1.3 A DSA válasza a tartalommoderációval és navigálással kapcsolatos kihívásokra.....	28
4.2 A platformok által meghatározott szerződési feltételek	30
4.3 A DSA 14. cikkében foglaltak és a (4) bekezdés alapjogi perspektívája	31
4.3.1 A digitális szolgáltatásokról szóló rendelet 14. cikkében foglalt kötelezettségek	31
4.3.2 Az alapjogok horizontális hatálya és a 14. cikk (4) bekezdése	32
Záró gondolatok	35
Irodalomjegyzék.....	37

Bevezetés

A digitalizáció következményeként fokozatosan alakultak át bizonyos gazdasági, illetve társadalmi tereink, mely folyamathoz kapcsolódó ökoszisztéma a technológiai óriások ellenőrzése alatt áll. „Sokak számára a demokratikus nyilvánosság kereteinek gyökeres átalakulása teszi leginkább érzékelhetővé a folyamatot”.¹ Pümkösty András előzőekben idézett mondatából kitűnik, hogy a digitális technológia robbanásszerű fejlődése olyan mértékben alakította át a demokratikus nyilvánosság kereteit, hogy az új kihívások elé állította az európai jogalkotást és védelmi rendszert.

Azonban az Európai Bizottság az első pillanattól kezdve fontos prioritásként tekintett arra, hogy Európát felkészítse a digitális kor kihívásaira.² „Biztonságos internet mindenki számára” – ígérte Thierry Breton, a belső piacért felelős európai biztos az X (korábbi nevén Twitter) közösségi média-platformon közzétett bejegyzésében, amelyben üdvözölte a Digitális szolgáltatásokról szóló rendelet hatálybalépését. Továbbá hozzátette, hogy „Ezek a rendszerszintű platformok nagyon fontos szerepet játszanak mindennapi életünkben, ezért itt volt az ideje, hogy az Európai Unió saját szabályokat állapítson meg.”³

A Parlament két jelentős uniós jogszabályt fogadott el, amelyek átformálják a digitális környezetet.⁴ A digitális piacok terén a Digital Markets Act (DMA) elsősorban a piaci struktúrára fókuszál, míg a Digital Services Act (DSA) a digitális platformok felelősségét szabályozza. Ezáltal az uniós jogalkotás egyszerre célozza a strukturális és a felelősségi vonatkozású előírásokat az online környezetben.⁵

’A DSA mint a felhasználói jogok európai védőhálója’ című tanulmányom célja, hogy feltárja és kiemelve a Digitális szolgáltatásokról szóló rendelet által biztosított uniós védelmi keretrendszer jelentőségét a felhasználói jogok szempontjából, különös tekintettel a véleménynyilvánítás szabadságára a digitális világban. A dolgozat fókusza tehát a DSA és

¹ PÜNKÖSTY András Etele: *Tovább élesedik a versenyjogi fellépés a technológiai óriásokkal szemben*. NKE Információs Társadalom Kutatóintézet Blog. 2021. június 25., <https://tinyurl.com/2s6n4zsf>

² U.o.

³ Thierry BRETON bejegyzése az X-en a Digitális szolgáltatásokról szóló rendeletről. 2023. augusztus 25. <https://tinyurl.com/mw7jjbhs>

⁴ Európai Parlament hivatalos honlapja. *Az EU digitális piacokról és digitális szolgáltatásokról szóló rendeletei*. 2022. április 26. <https://tinyurl.com/26dzc4ub>

⁵ PÜNKÖSTY András Etele: *Versenyjogi megfontolások a technológiai óriások szabályozásával kapcsolatban. Az egyesült államokbeli és európai megoldási kísérletek összehasonlító elemzése*. In *Medias Res* 2021/2, X. évfolyam2. szám. 269.

annak 'pozitív' kapcsolata a véleménynyilvánítás szabadságával, azaz, hogy a rendelet hogyan igyekszik védelmezni ezen alapvető jogunkat és hogyan segíti elő annak érvényesülését az online térben. Azonban szeretném megjegyezni, hogy a DMA nem tárgya a dolgozatomnak.

Az egyes fejezetek a következő témákat tárgyalják:

Az első fejezet fókuszában a Digitális szolgáltatásokról szóló rendelet főbb célkitűzései állnak, továbbá kitérek a DSA azon rendelkezésének ismertetésére, mely bevezeti az online óriásplatformok és nagyon népszerű online keresőprogramok fogalmait, illetve említésre kerül az a hivatalos lista is, amely bizonyos közösségi média-platformok mellett egyéb óriásplatformokat és keresőprogramokat tartalmazza. Ezenkívül meghatározásra kerül a social media fogalma, kiemelve annak fontosságát a véleménynyilvánítás szabadságának színtereként a digitális világban.

A második fejezet az alapvető jogok, különösen a véleménynyilvánítás szabadságának uniós és nemzetközi szintű szabályozási környezetét tárgyalja, ahol szerepet kap többek között a Digitális jogokról szóló nyilatkozat is. Ismertetem még az Alapjogi Charta és az EJEE véleménynyilvánítás-fogalmait, valamint ezen alapvető jognak az offline és online jellegét.

A harmadik fejezet a jogellenes tartalmak problémájára és a DSA által kínált válaszokra koncentrál. Definiálásra kerül a jogellenes tartalom fogalma, majd elemzem, hogy hogyan kezeli az adott kihívást a DSA, illetve hogyan igyekszik ezek visszaszorítására.

Az negyedik, és egyben utolsó rész a platformok szerződési feltételeivel foglalkozik, különös tekintettel a DSA 14. cikkének 4. bekezdésére, valamint felmerülnek a tartalommoderációval és automatizált rendszerekkel való navigációval kapcsolatos kihívások, és a rendelet ezekre adott válasza.

1. A DSA megalkotása és az érintett szereplők

1.1 A digitális szolgáltatásokról szóló rendelet létrejötte és az abban foglalt főbb célkitűzések

2020. június 2-án a Bizottság nyilvános konzultációt indított a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabályról, amely Von der Leyen elnökszöveg politikai iránymutatásaiban és a Bizottság 'Európa digitális jövőjének alakítása' című, február 19-i közleményében bejelentett mérőkövető jogszabály. A konzultáció célja az volt, hogy összegyűjtse az emberek, a vállalkozások, az online platformok, a tudományos körök, a civil társadalom és minden érdekelt fél véleményét, bizonyítékait és adatait, hogy segítsen a digitális szolgáltatások jövőbeli szabályrendszerének kialakításában. A konzultáció olyan kérdésekre terjedt ki, mint az online biztonság, a véleménynyilvánítás szabadsága, a méltányosság és az egyenlő versenyfeltételek a digitális gazdaságban⁶. A DSA létrehozását többek közt olyan kockázatok indokolták, mint az online platformok gyors fejlődése és terjeszkedése, valamint összetett szervezeti struktúrájuk és technológiai működésük bonyolultsága. A nagy és komplex szerkezettel rendelkező online vállalatok esetében gyorsan felismerhetővé válik a jogsértés.⁷

A Bizottság közzétette javaslatát a jogszabálycsomag megalkotására, amelyben kiemeli: Az Európai Unió polgárai és mások napjainkban növekvő mértékű online kockázatoknak és veszélyeknek vannak kitéve, ideértve a jogellenes tartalmak terjedését, vagy a véleménynyilvánítás szabadságának korlátozását. Az itt javasolt szakpolitikai intézkedések szignifikánsan javítanak majd ezen a helyzeten egy modern és időálló irányítási keret bevezetésével, hatékonyan védve minden érdekelt felet, különös tekintettel az uniós polgárok jogaira és jogos érdekeire. A javaslat olyan lényeges biztosítékokat vezet be, amelyek lehetővé teszik, hogy a polgárok továbbra is szabadon kifejtessék véleményüket az online környezetben is, ahol ezen alapvető szabadság érvényesülésének kulcsfontosságú szerepe van. A Bizottság továbbá biztosít bennünket arról, hogy az csökkenti az esetleges 'beszéd' téves vagy indokolatlan letiltásának kockázatát, kezeli a 'beszédre' kifejtett korlátozó hatásokat, ösztönzi a tájékozódás és a véleménynyilvánítás szabadságát, valamint erősíti a felhasználók jogorvoslati lehetőségeit.⁸

Miután az Európai Parlament 2022 júliusában első olvasatban elfogadta a digitális szolgáltatási jogszabálycsomagot, az Európai Unió Tanácsa elfogadta a digitális szolgáltatásokról szóló és a digitális piacokról szóló rendeletet is, amelyeket a két intézmény elnöke aláírt. A DSA 2022.

⁶ Az Európai Bizottság sajtóközleménye: *A digitális szolgáltatásokról szóló jogszabályt érintő konzultációról.* <https://tinyurl.com/23pcwa>

⁷ PAPP János Tamás: *A közösségi média szabályozása a demokratikus nyilvánosság védelmében.* PPKE-JÁK Doktori Iskola. Doktori Értekezés. 209. <https://tinyurl.com/5c6enkcf>

⁸ Az Európai Bizottság javaslata A digitális szolgáltatásokról szóló jogszabályról és a 2000/31/EK irányelv módosításáról. <https://tinyurl.com/w4nz6v4v>

október 27-én jelent meg a Hivatalos Lapban, és 2022. november 16-án lépett hatályba. A rendelet az egész Európai Unióban közvetlenül alkalmazandóvá 2024. február 17-én vált.⁹

A DSA egyértelmű és méltányos szabályokat állapít meg, amelyek védelmet nyújtanak a felhasználóknak és tiszteletben tartják alapvető jogaikat. Emellett - az európai értékeket szem előtt tartva és a polgárokat kiemelten kezelve - a jogszabály átrendezi a felhasználók, platformok és hatóságok szerepét, továbbá kiemelt figyelmet fordít a jogellenes tartalmakkal szembeni védelemre.¹⁰

⁹ Az Európai Bizottság hivatalos honlapja. *The Digital Services Act package*. <https://tinyurl.com/2vtasvx4>

¹⁰ Az Európai Bizottság hivatalos honlapja. *A digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály - Biztonság és elszámoltathatóság az online környezetben*. <https://tinyurl.com/jdzjjvar>

1.2 Kire vonatkozik a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály?

A rendelet többszintű megközelítést alkalmaz a szabályozásban. A közvetítő szolgáltatókra vonatkozó négy kategória meghatározása jelentős előrelépés a digitális platformok uniós jogon belüli szabályozásában.¹¹ Míg a DSA szerinti legalapvetőbb kötelezettségek minden online közvetítő szolgáltatóra vonatkoznak, addig más kategóriákba tartozó szolgáltatókra további kötelezettségeket rónak a DSA egyéb rendelkezései. A legszigorúbb szabályozás az online óriásplatformokat (VLOP-very large online platforms) és a nagyon népszerű online keresőprogramokat (VLOSE-very large onlinesearch engines) érinti.

Ahhoz, hogy a közvetítő szolgáltatók DSA szerinti felelősségeik és kötelezettségeik teljes körét megértsék, meg kell határozniuk, hogy melyik kategóriába tartoznak.¹² Ez a négy kategória pedig a következő: Közvetítő szolgáltatók, tárhelyszolgáltatók, továbbá az online platformok kategóriája, melynek definíciójára a következő pontban kitérek. Fontosnak tartom most is megemlíteni, hogy a közösségimédia-platformok is ide tartoznak. A negyedik kategóriát alkotják a fent már említett VLOP-ok és VLOSE-ok, melyekről azt kell tudni, hogy ezek olyan online platformok és online keresőmotorok, amelyeknek több mint 45 millió aktív havi felhasználója van az Európai Unióban (ami az EU lakosságának 10%-át jelenti).¹³

A DSA végrehajtásának részeként az Európai Bizottság 2023. április 25-én bejelentette tizenhét online óriásplatform és kettő nagyon népszerű online keresőmotor kijelölését, amelyek legalább 45 millió havi aktív felhasználót érnek el az EU-ban,¹⁴ a platformok és keresőmotorok által megadott azon felhasználói számok alapján, amelyeket méretüktől függetlenül 2023. február 17-ig kellett közzétenniük.¹⁵

A Bizottság szerint a következő platformok minősülnek online óriásplatformnak: Alibaba AliExpress, Amazon Store, Apple AppStore, Booking.com, Facebook, Google Play, Google Maps, Google Shopping, Instagram, LinkedIn, Pinterest, Snapchat, TikTok, Twitter, Wikipedia, YouTube, Zalando. Továbbá ezeket minősítette nagyon népszerű keresőmotornak: Bing, Google Search.¹⁶ A Bizottság ezt követően december 20-án elfogadta a DSA szerinti minősítésről

¹¹ Aina TURILLAZZI, Mariarosaria TADDEO, Luciano FLORIDI, Federico CASOLARI: *The digital services act: an analysis of its ethical, legal, and social implications*. Law, Innovation and Technology, Routledge 2023, VOL. 15, NO. 1, 2023. március 10. 86. <https://doi.org/10.1080/17579961.2023.2184136>

¹² Davinia BRENNAN, Carlo SALIZZO, Anne-Marie BOHAN: Matheson Blog – Insights, *EU Digital Services Act: What Does it Mean For Online Platforms?*, 2022. <https://tinyurl.com/ys95fcec>

¹³ u.o., ld. még DSA III. fejezet 1-5. szakaszcímei

¹⁴ Marlo KARP, Tanneasha GORDON, Jennifer McMILLAN: *The clock has started – EU DSA VLOP & VLOSE Designations Announced*. Deloitte Official Blog, 2023. június 29. <https://tinyurl.com/5dtup9cw>

¹⁵ Az Európai Bizottság sajtóközleménye. *Digital Services Act: Commission starts collecting platform's user numbers and consults on its monitoring and investigatory procedures*. 2023. február 17. <https://tinyurl.com/mrwku65f>

¹⁶ Az Európai Bizottság sajtóközleménye. *Digital Services Act: Commission designates first set of Very Large Online Platforms and Search Engines*. 2023. április 25.,

szóló határozatok második csomagját, így a lista kiegészült három további platformmal.¹⁷ Kijelölésüket követően a vállalatoknak négy hónapon belül meg kell felelniük a DSA szerinti új kötelezettségek teljes körének, illetve legalább hathavonta frissíteniük kell a felhasználókra vonatkozó számadatokat.¹⁸

A DSA kifejezetten kimondja, hogy az extraterritoriális kontextusban is alkalmazható, mivel a rendelet hatálya kiterjed azon igénybevevők részére kínált közvetítő szolgáltatásokra, „amelyeknek, illetve akiknek a letelepedési helye az Unióban található vagy akik, illetve amelyek az Unióban találhatók, függetlenül az említett közvetítő szolgáltatást biztosító szolgáltatók letelepedési helyétől.”¹⁹ A DSA tehát az Európai Unión kívüli vállalatokra is vonatkozik, amennyiben az EU-ban vannak felhasználók.²⁰

<https://tinyurl.com/7kr84ywk>

¹⁷ Az Európai Bizottság sajtóközleménye. *A Bizottság a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály keretében kijelöli az online óriásplatformok második csoportját.* 2023. december 20., <https://tinyurl.com/3m4ch6pn>

¹⁸ Az Európai Bizottság hivatalos honlapja. *Policies: DSA: Very large online platforms and search engines.* <https://tinyurl.com/yz7kybar>

¹⁹ DSA 2. cikk (1) bekezdés

²⁰ DSA Observatory Official Blog. Laureline LEMOINE, Mathias VERMEULEN: *The extraterritorial implications of the Digital Services Act.*, 2023. november 1. <https://tinyurl.com/mr3vpmv2>

1.3 A közösségi média fogalma és a social media platformok

A 2010-es évek eleje óta a közösségi média szóösszetétel használatos a magyar köznyelvben, ezt tekintjük az angol social media kifejezés hazai megfelelőjének,²¹ habár Koltay András rámutat arra, hogy a magyar médiajogban a fent említett fogalom használata félrevezető lehet, ugyanis alatta többek között olyan médiaszolgáltatást értünk, amely a közszolgálati, illetve a kereskedelmi média mellett működik, továbbá a területi vagy más alapon szerveződő közösség tájékoztatási vagy kulturális igényeit kielégíti.²²

A közösségi média az elmúlt húsz évben az emberek közötti interakció domináns médiumává vált,²³ manapság tehát a közösségi média fogalmát nagymértékben a következőképpen határozzák meg: az említett kifejezés alatt olyan médiumok összességét értjük, melyet a felhasználók töltenek meg tartalommal. Ez azt jelenti, hogy a felhasználó kedve szerint alakíthatja annak tartalmát, nemcsak bejegyzéseivel, de hozzászólásai révén is, azaz ő lesz a tartalomszolgáltató.²⁴

Szükséges megemlíteni, hogy a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) szerint az online platform kifejezést az interneten elérhető szolgáltatások egész sorának leírására használják. Gondolni kell itt a piacterekre, keresőmotorokra, a kreatív tartalomszolgáltatókra, alkalmazásboltokra, kommunikációs szolgáltatásokra, fizetési rendszerekre és még sok másra, de dolgozatom szempontjából a legfontosabbra, a közösségi médiára is.²⁵ Habár nincs még jelenleg egy egységes, mindenki által elfogadott fogalommeghatározás,²⁶ a DSA is definiálja az előbb tárgyalt fogalmat, ahol egyébként az online platformok közvetítő szolgáltatói jellemzőjükből indul ki²⁷: „Az online platform – ... – olyan tárhelyszolgáltatás, amely a szolgáltatás igénybe vevőjének kérésére információkat tárol és nyilvánosan terjeszt, kivéve, ha ez a tevékenység egy másik szolgáltatás kisebb vagy kizárólag kiegészítő eleme, vagy a fő szolgáltatás kisebb funkcionális, amely objektív és technikai okokból nem használható az említett másik szolgáltatás nélkül, és az ilyen elem vagy funkcionális másik szolgáltatásba való integrációja nem a rendelet alkalmazhatóságának elkerülésére szolgál.”²⁸ Papp János

²¹ PAPP János Tamás: *A közösségi média szabályozása a demokratikus nyilvánosság védelmében*. Wolters Kluwer Hungary, Budapest, 2022., 25.

²² KOLTAY András (szerk.): *Magyar és európai médiajog*. Budapest, Wolters Kluwer Hungary, 2019. 614.

²³ Laura ROGAL: *Anonymity in social media*. Phoenix Law Review, Vol. 7:61, 2013. 62.

²⁴ PAPP, i.m. 26-27.

²⁵ OECD: *What is an „online platform”? An Introduction to Online Platforms and Their Role in the Digital Transformation*. Párizs, OECD Publishing, 2019. <https://tinyurl.com/3wza4uue>

²⁶ PAPP, i.m. 28.

²⁷ FIRNIK SZ Judit: *Az interoperabilitásra vonatkozó elvárások a digitális piacok szabályozási kontextusában*. In Medias Res, XII. Évfolyam, 2. szám, 2023. 123. <https://doi.org/10.59851/imr.12.2.6>

²⁸ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/2065 Rendelete a digitális szolgáltatások egységes piacáról és a 2000/31/EK irányelv módosításáról (Digitális szolgáltatásokról szóló rendelet; DSA). 3. cikk i) pont, HL L 277/43,

Tamás az online platformokon belül egy szűkebb kategóriaként említi a közösségiplatformokat, mely alatt azon interaktív oldalakat érti, amelyek különböző közösségi funkciókkal egészülnek ki, amellett, hogy olyan tartalmakat kínálnak, amelyeket nagyrészt felhasználók közössége generált, és ezen tartalmak megoszthatók, kiegészíthetők, átalakíthatók. A közösségimédia-platformok pedig a közösségi platformokon belül található külön kategória, azok megkülönböztető jegye a közösségimédia-jelleg.²⁹

A közösségimédia-platformok átalakították az egymással való kommunikációt, lehetővé téve számunkra, hogy könnyedén és közvetlenül beszélgessünk számtalan emberrel, villámgyorsan, lényegében szűrők és akadályok nélkül. Hatalmas felhasználói bázissal és saját fejlesztésű algoritmusokkal, amelyeket úgy alakítottak ki, hogy a felhasználói preferenciák alapján jelenítsék meg az információkat, messze felülmúlják minden történelmi elődjüket az információ és az ötletek terjesztésére szolgáló hatalmuk kapcsán.³⁰ Az olyan közösségimédia-platformokat, mint a Facebook, évek óta demokratikus 'nyereségnek' tekintik, nem utolsósorban azért, mert mindenki számára lehetővé teszik a véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlását, a különböző közönségek elérését, a különböző forrásokból származó információk megosztását.³¹

A közösségimédia-platformok nyilvános vitafórumként való gyakori használata új lehetőségeket és kihívásokat jelent a véleménynyilvánítás szabadsága számára. Egyfelől az, hogy a véleményeket könnyedén meg lehet osztani a szélesebb nyilvánossággal, előrelépést jelent a véleménynyilvánítás szabadsága szempontjából; másfelől viszont az ellenséges és diszkriminatív álláspontok kifejezését is megkönnyítette, mely másokat visszatartathat attól, hogy szabadon kifejezzék nézeteiket.³²

Strasbourg, 2022.

²⁹ PAPP, i.m. 29., 33.

³⁰ Andrew J. CERESNEY, Jeffrey P. CUNARD, Courtney M. DANKWORTH, David A. O'NEIL: *Regulating harmful speech on social media: The current legal landscape and policy proposals*. Lee C. BOLLINGER (szerk.), Geoffrey R. STONE (szerk.): *Social Media, Freedom of Speech and the Future of our Democracy*, Oxford University Press, New York, 2022. 23. (XXIII)

³¹ Rikke Frank JØRGENSEN, Lumi ZULETA: Private Governance of Freedom of Expression on Social Media Platforms - EU content regulation through the lens of human rights standards. *Nordicom Review*, 41(1), Koppenhága, 2020. 51. <https://doi.org/10.2478/nor-2020-0003>

³² u.o., 52-53.

2. A véleménynyilvánítás szabadságának szabályozási környezete

2.1 A véleménynyilvánítás szabadságának alapjogi jellege

2.1.1 Az EUSZ és Alapjogi Charta által definiált véleménynyilvánítás-fogalom

A véleménynyilvánítás szabadsága kétségtelenül az egyik legalapvetőbb szabadságjog minden demokrácia alkotmányos szerkezetében, amely többek között alátámasztja a polgárok azon létfontosságú képességét, hogy következményektől való félelem nélkül szólaljanak meg. Ennek megfelelően a szabad véleménynyilvánítás joga valamennyi nemzetközi emberi jogi szerződésben kiemelt helyen szerepel.³³ A nemzetek közötti általános jogelvek az egész nemzetközi jogrendszer alapját képezik, és ezt a koncepciót az Európai Unió irányadó dokumentumai is elismerik.³⁴

A véleménynyilvánítás szabadságát először 1989-ben ismerték el alapvető jogként közösségi szinten egy közszolgálati jogvitában, amelynek tárgya az volt, hogy a Bizottság megtagadta a két felperes tisztviselővé történő kinevezését.³⁵ Ma már közzismert, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága a demokratikus társadalom egyik alappillére³⁶, emellett a pluralista, demokratikus társadalom alapvető eleme, amely tükrözi azokat az értékeket, amelyekre az Unió az EUSZ 2. cikkével összhangban alapoz.³⁷ Egyfelől az EUSZ több olyan jogforrást határoz meg, amelyek keretét teremtenek az uniós polgárok politikai, társadalmi és gazdasági jogainak védelméhez. Ez a keret magában foglalja a tagállamok közös alkotmányos hagyományait, az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló 1950. évi európai egyezményt, valamint az Európai Unió Alapjogi Chartáját.³⁸ Az EUSZ az EJE-ben található jogokat az uniós jog általános elveinek részeként is kodifikálja, és felhatalmazza az Európai Uniót a szerződéshez való csatlakozásra.³⁹ Azonban az EU a Lisszaboni Szerződés hatálybalépése előtt hatáskör hiánya miatt nem csatlakozhatott ahhoz. Ugyan mára már a csatlakozás ezen akadályai elhárultak, az Európai Bíróság egy újabb akadályt támasztott a csatlakozással szemben. Az Egyezmény 14. kiegészítő jegyzőkönyve teremti meg azt a lehetőséget, hogy az Európai Unió csatlakozni tudjon,

³³ Dr. Adina PORTARU: *Freedom of expression online - The Code of Conduct on Countering Illegal 'Hate Speech' Online*. Revista Romana de Drept European, 2017. 80.

³⁴ Katja S. ZIEGLER, Päivi J. NEUVONEN, Violeta MORENO-LAX: *Introduction to the Research Handbook on General Principles in EU Law - Constructing Legal Orders in Europe*. London, Edward Elgar Publishing, 2022. 2-3.

³⁵ C-100/88. sz. ügy *Oyowe & Traore kontra Bizottság*, 1989. december 13., [ECLI:EU:C:1989:638] 16. pont., 19. pont.

³⁶ C-274/99 P. sz. ügy *Connolly kontra Bizottság*, 2001. március 6., [ECLI:EU:C:2001:127] 53. pont

³⁷ Id. C-163/10 sz. ügy *Patriciello* 2011. szeptember 6., [ECLI:EU:C:2011:543] 31. pont.; C-203/15 és C-698/15 sz. ügyek *Tele2 Sverige et Watson and Others* 2016. december 21. [ECLI:EU:C:2016:970] 93. pont.; C-507/18 sz. ügy *NH kontra Associazione Avvocatura per i diritti LGBTI - Rete Lenford* 2020. április 23. [ECLI:EU:C:2020:289] 48. pont.

³⁸ Az Európai Unióról szóló Szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata, HL C 326/19, 2012. 10. 26., 6. cikk (1)-(3) bekezdések.

³⁹ EUSZ. 6. cikk (2)-(3).

azonban az erről szóló tárgyalások után az „Európai Bíróság a 2/13. számú véleményében úgy határozott, hogy abban a formában, ahogyan a felek megállapodtak, az Európai Unió nem csatlakozhat az Egyezményhez”,⁴⁰ hiába fakad erre az EUSZ. 6. cikkének (2) bekezdéséből az Uniónak jogi kötelezettsége.⁴¹

Továbbá az EUSZ 2. cikke egy olyan alapvető jogot tükröz, mely az Alapjogi Charta 11. cikke által biztosított, ez pedig a következőképpen szól: „Mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához. Ez magába foglalja a véleményalkotás szabadságát, valamint az információk és eszmék megismerésének és közlésének szabadságát anélkül, hogy ebbe hatósági szerv beavatkozhatna, országhatárookra való tekintet nélkül. A tömegtájékoztatás szabadságát és sokszínűségét tiszteletben kell tartani.”⁴²

2.1.2 A véleménynyilvánítás szabadságának védelmi jellege és korlátai

Az uniós jog szerinti véleménynyilvánítás szabadsága két fő védelmi dimenzióval rendelkezik, és tartalmát nagyrészt az EJEE megfelelő rendelkezése határozza meg.⁴³ Egyrészt a véleménynyilvánítás szabadságának van egy objektív dimenziója, amelynek célja a vélemény sokszínűségének biztosítása. A véleménynyilvánítás szabadsága így igazolhatja az elsődleges jog szerinti alapvető szabadságok korlátozását, mivel a sajtó sokszínűségének fenntartása, amely hozzájárul a véleménynyilvánítás szabadságának biztosításához, olyan kényszerítő követelményt jelenthet, amely igazolja az áruk szabad mozgásának korlátozását.⁴⁴ Ugyanez vonatkozik a tagállam különböző (pl. társadalmi, kulturális, vallási, filozófiai) komponensei véleménynyilvánítási szabadságának biztosítását célzó kultúrpolitikára, amely a szolgáltatásnyújtás szabadságának korlátozását igazoló közérdekekkel kapcsolatos kényszerítő követelményt jelenthet.⁴⁵

A véleménynyilvánítás szabadságának van egy egyéni védelmi jellege is, azaz védekezési jogot biztosít az uniós vagy tagállami beavatkozással szemben, amely csak észszerű keretek között korlátozható. Érdekes megjegyezni, hogy amennyiben egy tagállam a sajtó sokszínűségének fenntartása érdekében és az alapvető szabadságok gyakorlását valószínűleg akadályozó nemzeti szabályok igazolására kényszerítő követelményekre hivatkozik, ezt az indokolást is az alapvető

⁴⁰ SZABÓ Marcel, GYENÉY Laura, LÁNCOS Petra Lea, PÜNKÖSTY András (szerk.): *Az Európai Unió jogának alapjai*. Pázmány Press, Budapest, 2022. 124.

⁴¹ U.o. 125.

⁴² Az Európai Unió Alapjogi Chartája. Az Európai Unió Hivatalos Lapja., C202/393, 2016. június 7., 11. cikk

⁴³ Sven KAUFMANN: *Freedom of expression under EU law*. Italian Journal of Public Law, Vol. 14., Issue 1/2022, 2022., 208.

⁴⁴ C-368/95 sz. ügy *Familiapress kontra Bauer Verlag*, 1997. június 26., [ECLI:EU:C:1997:325] 18. pont.

⁴⁵ C-288/89 sz. ügy *Stichting Collectieve Antennevoorziening Gouda kontra Commissariaat voor de Media*, 1991. július 25. [ECLI:EU:C:1991:323] 13. pont.

jogok, inter alia, a véleménynyilvánítás szabadsága fényében kell értelmezni.⁴⁶

Annak megítélése érdekében, hogy történt-e 'beavatkozás' az említett alapjog gyakorlásába, az EJEE 10. cikkének (2) bekezdésével összhangban az EJEB figyelembe vesz mindenfajta alaki szabályt, feltételt, korlátozást vagy szankciót, szem előtt tartva az ügy tényállásának és a vonatkozó jogszabályoknak az összefüggéseit.⁴⁷ Ez megfelel a Bíróság megközelítésének, amely általában figyelembe vesz minden olyan jogi vagy ténybeli intézkedést, amely érinti közvetlenül, vagy közvetve a véleménynyilvánítás szabadságát.⁴⁸ Ami a korlátozások igazolásának lehetőségét illeti, a Bíróság emlékeztetett arra, hogy - amint az a Charta 52. cikkének (1) bekezdéséből kitűnik - a véleménynyilvánítás szabadsága nem abszolút jog, és gyakorlása korlátozható, feltéve, hogy azt törvény írja elő, és tiszteletben tartja e jog lényegét és az arányosság elvét, nevezetesen, ha szükségesek, és valóban megfelelnek az Unió által elismert közérdekű céloknak vagy azt mások jogainak és szabadságának védelme szükségessé teszi.⁴⁹ A Törvényszék a közelmúltban nagytanácsként eljárva összefoglalta a véleménynyilvánítás szabadsága korlátozásának igazolása során alkalmazandó elveket. Megállapította, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának alapvető fontosságára tekintettel a véleménynyilvánítás szabadságához való jog gyakorlásának korlátozása csak akkor megengedett, ha az négy különböző feltételnek megfelel. Először is, a korlátozásnak törvényben előírtnak kell lennie, abban az értelemben, hogy a természetes vagy jogi személy véleménynyilvánítási szabadságának korlátozására alkalmas intézkedéseknek az erre vonatkozó jogalapra kell épülniük. Másodszor, a véleménynyilvánítás szabadságának lényege nem sérülhet. Harmadszor, a szóban forgó korlátozásnak olyan közérdekű célt kell szolgálnia, amelyet az Európai Unió ekként ismer el. Negyedszer, a korlátozásnak meg kell felelnie az arányosság elvének.⁵⁰

⁴⁶ KAUFMANN, i.m. 209.

⁴⁷ Az emberi jogok európai egyezménye (EJEE), 10. cikk (2) bekezdés, Róma, 1950. november 4.

⁴⁸ The International Service for Human Rights: *Observations Relating to Case C-821/19 Commission v Hungary*, Svájc, 2019. 16., 44. pont. <https://tinyurl.com/num3zkkz>

⁴⁹ C-507/18 sz. ügy *NH kontra Associazione Avvocatura per i diritti LGBTI - Rete Lenford* 2020. április 23. [ECLI:EU:C:2020:289] i. m. 49. pont.

⁵⁰ T-125/22. sz. ügy, *RT France kontra Európai Unió Tanácsa*, 2022. július 27., [ECLI:EU:T:2022:483] 145. pont.

2.1.3 Az EJEE és az Alapjogi Charta véleménynyilvánítás-fogalmainak egyezése

Amint az a Charta 52. cikkének (3) bekezdéséből, valamint a 11. cikkhez és az 52. cikkhez fűzött magyarázatokból kitűnik, a Charta 11. cikkében meghatározott véleménynyilvánítás és tájékoztatás szabadsága ugyanolyan értelmű és terjedelmű, mint az EJEE 10. cikke,⁵¹⁵² amely a következőképpen szól: „Mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához. Ez magában foglalja a véleményalkotás szabadságát - ... - országhatárokon tekintet nélkül és anélkül, hogy ebbe hatósági szerv beavatkozhasson. Ez a Cikk nem akadályozza, hogy az államok a rádió-, televízió- vagy mozgókép vállalatok működését engedélyezéshez kössék. E kötelezettségekkel és felelősséggel együtt járó szabadságok gyakorlása a törvényben meghatározott, olyan alakszerűségeknek, feltételeknek, korlátozásoknak vagy szankcióknak vethető alá, amelyek szükséges intézkedéseknek minősülnek egy demokratikus társadalomban a nemzetbiztonság, a területi sértetlenség, a közbiztonság, a bűnözés megelőzése, a közegészség vagy az erkölcs védelme, mások jó hírneve vagy jogai védelme, vagy a bíróságok tekintélyének és pártatlanságának fenntartása céljából.”⁵³

⁵¹ Id. C-157/14 sz. ügy *Neptune Distribution kontra v Minister for Economic Affairs and Finance*, 2015. december 17., [EU:C:2015:823] 64., 65. pontok.; C-547/14 sz. ügy *Philip Morris Brands and Others kontra v The Secretary of State for Health*, 2016. május 4., [EU:C:2016:325] 147. pont.

⁵² Az Európai Unió Alapjogi Chartája. Az Európai Unió Hivatalos Lapja. C 202/389. 2016. június 7., A jogok és elvek hatálya és értelmezése 52. cikk, (3) bekezdés

⁵³ Egyezmény az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről, Róma, 1950. november 4., 10. cikk

2.2 Véleménynyilvánítás szabadsága offline és online

A véleménynyilvánítás szabadsága minden ember alapvető joga. Elengedhetetlen az egyéni méltósághoz és kiteljesedéshez, ugyanakkor a demokrácia, a jogállamiság, a béke, a stabilitás, a fenntartható fejlődés és a közügyekben való részvétel nélkülözhetetlen alapjait is képezi. Az államok kötelesek tiszteletben tartani, védeni, előmozdítani a véleménynyilvánítás szabadságát és annak érvényesülését. Az említett szabadságjog alapvető fontosságú más emberi jogok széles körének megvalósításához és gyakorlásához, beleértve az egyesülési és gyülekezési szabadságot, a gondolat-, vallás- és meggyőződés szabadságát, az oktatáshoz való jogot, a kulturális életben való részvételhez való jogot, a választójogot és a közügyekben való részvételhez kapcsolódó minden más politikai jogot. Demokrácia ezek nélkül nem létezhet.⁵⁴ Ezért az Európai Unió Tanácsa 2014. május 12-én fogadta el az EU emberi jogi iránymutatásait az online és offline véleménynyilvánítás szabadságáról, melyben megnevezi azoknak rendeltetését, meghatározza a fent említett szabadságjog fogalmi kereteit, s olyan intézkedések bevezetését szorgalmazza, melyek nagyban hozzájárulnak a véleménynyilvánítás szabadságának érvényesüléséhez mind offline, mind pedig a digitális környezetben.

E dokumentum szerint⁵⁵ - amely egyébként az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának 19. cikkére és a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya által is rögzített definícióra támaszkodik -, a véleménynyilvánítás szabadságának fogalma így szól: Senki sem válhat zaklatás áldozatává nézetei miatt. Mindenkinek joga van a szabad véleménynyilvánításhoz; mely jog kiterjed mindenfajta adat és gondolat határookra való tekintet nélküli - szóban, írásban, nyomtatásban, művészi formában vagy bármilyen más módon történő – keresésére, megismerésére és terjesztésére vonatkozó szabadságra is. Ezen alapjog gyakorlása azonban speciális kötelezettséggel, felelősséggel jár. Azaz meghatározott esetekben korlátozni lehet, de csak akkor, ha azt törvény kifejezetten megállapítja, vagy azt mások jogainak való tiszteletben tartása, továbbá azt egy adott állam közrendjének, közegészségének és közkerkölcének védelme indokolja.⁵⁶

A kapcsolatok globális hálózataként az internet lehetővé teszi az emberek számára, hogy olyan

⁵⁴ United Nations General Assembly – Frank LA RUE: *A Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression*. A/HRC/17/27, 2011., 7., 22. pont <https://tinyurl.com/4298edus>

⁵⁵ Az Európai Unió Tanácsa: *Az EU emberi jogi iránymutatásai az online és offline véleménynyilvánítás szabadságáról*. 9647/14, Brüsszel, 2014. május 12., 5-6. <https://tinyurl.com/2622cf4z>

⁵⁶ United Nations - International Covenant on Civil and Political Rights: General comment No. 34 Article 19: Freedoms of opinion and expression. CCPR/C/GC/34, Geneva, 2011. szeptember 12. <https://tinyurl.com/mrdurf69>

mértékben tájékozódjanak, kifejezzék nézeteiket és részt vegyenek a demokratikus folyamatokban, amire korábban nem volt lehetőség. Az általa kínált platformok gazdag választéka lehetővé teszi a felhasználók számára, hogy információt keressenek, olvassanak, osszanak meg, hozzanak létre, vagy akár 'társalkotók' legyenek valamely információ létrejöttének tekintetében. Ilyen módon az internet kiegészítette a sokakkal való kommunikáció hagyományosabb formáit azzal, hogy lehetőséget teremtett új közvetítési modellek használatára és olyan kapukat nyitott ki mindenki előtt, melyek úttörő megoldásoknak számítanak a mai világban.⁵⁷ A nyilvánossághoz való hozzáférés módja és kategóriája mellett a közzétett véleménynek formája is megváltozott a közösségi média által nyújtott lehetőségek révén. A legjobb példa ennek kapcsán a Facebook, melynek 'like' gombjára való kattintással kifejezhetjük véleményünket, azonban 2016 után már nemcsak azt tudjuk kifejezni vele, hogy az éppen látott tartalom 'tetszik', hanem több érzelmi állapot közül választhatunk, azaz egy színebb paletta áll rendelkezésünkre, például szeretem, viccesnek gondolom, csodálkozom rajta vagy éppen szomorú vagyok. Koltay azonban ehhez még egy olyan megjegyzést fűz, hogy a Facebook annak elkerülése érdekében nem biztosít lehetőséget egyfajta 'nem szeretem' ikon használatára, hogy ne haragítsa magára hirdetőit.⁵⁸ Fontos megemlíteni, hogy habár a Bland v. Roberts ügyben először megállapításra került egy szövetségi kerületi bíróság által, hogy az efféle tetszésnyilvánítás nem sorolható a védett beszéd körébe, az ezt követő fellebbezés után a fellebbviteli bíróság úgy határozott, hogy a like gombra való kattintás is érzékelhető véleményt hordoz magában, nem kellenek hozzá szavak.⁵⁹

⁵⁷ Victoria NASH: *Analyzing Freedom of Expression Online: Theoretical, Empirical, and Normative Contributions*. The Oxford Handbook of Internet Studies. 2013. 6.

⁵⁸ KOLTAY András: *A social media platformok és a demokratikus nyilvánosság*. In Medias Res, VIII. Évfolyam, 1.szám, 2019, 2.

⁵⁹ Dusan V. POPOVIC: *Freedom of Expression on Social Networks: An International Perspective*, In: *The Impact of Digital Platforms and Social Media on the Freedom of Expression and Pluralism - Analysis on Certain Central European Countries*, szerk.: Marcin WIELEC, 2021, Budapest-Miskolc, 281.

2.3 Digitális jogokról szóló nyilatkozat

2.3.1 A nyilatkozat létrejöttének előzményei és annak tartalma

Az Európai Tanács 2021. március 25-i következtetéseiben kiemelte a digitális átállás fontosságát az Európai Unió növekedése, biztonsága és versenyképessége, valamint társadalmi jóléte szempontjából. Az európai digitális fejlődés irányvonaláról szóló közleményt pedig egy fontos lépésként azonosították a következő évtizedre. A Bizottságot arra kérték, hogy vegye figyelembe a kereskedelem- és versenypolitika terén rendelkezésre álló valamennyi eszközt. A Bizottság ezért 2022. január 26-án javaslatot tett a digitális évtizedben érvényesítendő digitális jogok és elvek európai nyilatkozatára az EU 'Digitális Iránytű'-jének égisze alatt.⁶⁰

A 2022. évi nyilatkozat nem jogilag kötelező erejű eszköz. Inkább iránymutatásként szolgál a jövőbeli uniós digitális stratégiákhoz, és a digitális szereplők online térben tanúsított magatartásának alakítására. A uniós szervek csak ritkán használják a nyilatkozatokat arra, hogy egy adott kérdésben politikai álláspontot képviseljenek.⁶¹

A digitális szférában azonban az európai intézmények és a tagállamok nagymértékben élvezték a nyilatkozattételi formátum használatát.⁶² Az Európai Unió Tanácsának portugál elnöksége alatt elfogadott Lisszaboni Nyilatkozat különösen hozzájárult a digitális jogokról szóló nyilatkozat keretének és konzultációs folyamatának kialakításához.⁶³ Ezek tehát előkészítették az utat a 2022. évi nyilatkozatban megfogalmazott állásponthez, amelyet végül a Bizottság dolgozott ki a korábbi uniós kezdeményezésekre adott válaszként. Ennek ellenére a 2022. évi Digitális jogokról szóló nyilatkozat továbbra is az első a maga nemében, amely teljes mértékben az alapvető jogok védelmére összpontosít az online világban.⁶⁴

Petr Fiala cseh miniszterelnök így nyilatkozott az ügyben, miután együttesen aláírta azt Ursula von der Leyennel és Roberta Metsolával: „A mai napon elkötelezzük magunkat az inkluzív, méltányos, biztonságos, fenntartható és emberközpontú digitális átalakulás mellett. Az alapvető uniós értékek megőrzése ugyanolyan fontos az interneten, mint a valós világban...”⁶⁵

Az elfogadásához vezető rendes eljárás során a nyilatkozat szövege csak részben változott

⁶⁰ Az Európai Unió Tanácsának sajtóközleménye. *Nyilatkozat a digitális jogokról és elvekről: az uniós értékek és a polgárok a digitális átállás középpontjában*. 2022. december 15., <https://tinyurl.com/5n7vbebs>

⁶¹ EU monitor: *Legal instruments*. <https://tinyurl.com/55ezzzfr>

⁶² Id. 'Berlin Declaration on Digital Society and Value-based Digital Government', <https://tinyurl.com/bhzhuum2> 'Tallinn Declaration on eGovernment' <https://tinyurl.com/42xwn43e>; 'Lisbon Declaration.' Hivatalos honlap. <https://www.lisbondeclaration.eu>

⁶³ Lisbon Declaration – Digital Democracy with a Purpose <https://tinyurl.com/ymzn77>

⁶⁴ Magyar Fejlesztési Központ hivatalos honlapja, hírfolyam: *A Bizottság az EU-n belül mindenkire érvényes digitális jogokról és elvekről szóló nyilatkozatot terjesztett elő*, <https://tinyurl.com/2rzcznsa>

⁶⁵ Az Európai Unió Tanácsának sajtóközleménye. *Digital Rights and Principles: Presidents of the Commission, the European Parliament and the Council sign European Declaration*. 2022., <https://tinyurl.com/9bx4aphd>

tartalmilag a Bizottság javaslattervezetéhez képest. A 2022. évi nyilatkozat a végleges módosítások szerint nagyon rövid dokumentum, különösen az uniós szinten általában kiadott terjedelmes jogi és nem jogi dokumentumokhoz képest.⁶⁶ Tartalmaz többek között egy Preambulumot és hat tematikus fejezetet.⁶⁷

Az alapvető jogok tekintetében a nyilatkozat az Unió Alapjogi Chartájában foglaltak közül a digitális környezetre vonatkozó 'legfontosabbakat' említi meg. Ezek a véleménynyilvánítás szabadsága mellett többek között a magánélethez való jog, az adatvédelem, az oktatáshoz való jog a digitális korban, az egyesülési jog, valamint a gyermekek jogai. Ezek azonban már most is kötelező érvényűek a tagállamok számára az uniós jog végrehajtása során.⁶⁸ Valójában csupán arra emlékeztetnek, hogy alkalmazásuk kiterjed a digitális szférára is. Az e jogok nyilatkozatban való rögzítése megfelel annak a globális szinten elismert és az EU Tanács korábbi, a digitális területre vonatkozó nyilatkozataiban is megjelenő formulának, amely szerint a hagyományos jogokat online éppúgy védeni kell, mint offline.⁶⁹

A nyilatkozat azonban egy lépéssel továbbmegy, és a digitális normák szélesebb körét fogalmazza meg elvek, és nem jogok formájában, amelyeknek a jövőben az EU digitális szabályozási menetrendjét kell alakítaniuk.⁷⁰

A véleménynyilvánítás szabadsága a IV. fejezetben kap nagy szerepet, ahol a nyilatkozat hangsúlyozza, hogy a digitális környezetben mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához. Emellett az online platformoknak, különösen az online óriásplatformoknak mindent meg kell tenniük annak érdekében, hogy ezen alapvető jog érvényesülését lehetővé tegyék, továbbá támogatniuk kell a szabad demokratikus vitát az online térben. Az Európai Parlament, a Tanács és a Bizottság elkötelezték magukat arra is, hogy arányos intézkedéseket fognak eszközölni annak érdekében, hogy felvegyék a küzdelmet a jogellenes tartalmak valamennyi formájával úgy, hogy maradéktalanul tiszteletben tartják az alapvető jogokat, köztük a véleménynyilvánítás szabadságához való jogot.⁷¹

⁶⁶ Cristina COCITO, Paul DE HERT: The transformative nature of the EU Declaration on Digital Rights and Principles: Replacing the old paradigm (normative equivalency of rights). *Computer Law & Security Review* 50 (2023) 105846, Elsevier Ltd., 2023. 3. <https://doi.org/10.1016/j.clsr.2023.105846>

⁶⁷ Európai nyilatkozat a digitális évtizedben érvényre juttatandó digitális jogokról és elvekről. Az Európai Unió Hivatalos Lapja. 2023/C 23/01. 2023. január. 23. <https://tinyurl.com/5hak6sw9>

⁶⁸ Alapjogi Charta 51(1)

⁶⁹ Dafna Dror-SHPOLIANSKY, Yuval SHANY: *It's the End of the (Offline) World as We Know It: from Human Rights to Digital Human Rights – a Proposed Typology*. Hebrew University of Jerusalem Legal Research Paper No. 20- 36., Jeruzsálem, 2020. szeptember 26. 1-3. <https://ssrn.com/abstract=3700267>

⁷⁰ COCITO, DE HERT., i. m.

⁷¹ Európai nyilatkozat a digitális évtizedben érvényre juttatandó digitális jogokról és elvekről, IV. fejezet 13., 15. a), c) pontok

3. Az illegális tartalmak vs. a szabadságjogok védelme

3.1 Jogsértő és káros tartalmak fogalma és elhatárolásuk

Az illegális (jogsértő) és káros tartalom fogalmakat és a köztük megkülönböztetésének szükségességét először az Európai Közösségek Bizottsága 1996-ban, az 'Illegális és káros tartalom az interneten' című dokumentumban tárgyalta. A dokumentum szerint a két tartalomkategória gyökeresen eltérő elvi kérdéseket vet fel, és nagyon eltérő jogi és technológiai válaszokat igényel.⁷² A dokumentumban az illegális tartalom olyan tartalomként szerepel, amely különböző, a felhasználást és terjesztést tiltó szabályok alá esik, és amely vonatkozhat a polgári jogra, mint például a szerzői jog megsértése, vagy a büntetőjogra, mint például a gyermekpornográfia. A káros tartalom viszont olyan tartalom, amely sérti más személyek értékeit és érzéseit, azaz például politikai véleményt, vallási meggyőződést vagy fajkérdésekkel kapcsolatos nézeteket kifejező tartalom.⁷³

Az Európai Parlament által készített újabb tanulmány, 'Az online közvetítőkre vonatkozó uniós felelősségi rendszer reformja: Háttér a készülő digitális szolgáltatásokról szóló törvényhez' címmel az illegális tartalmat a jogszabályoknak nem megfelelő tartalomkategóriák széles skálájaként határozza meg, mint például a szerzői jogok megsértése, a magánélet védelmének megsértése, a rágalmazás, az adatvédelmi szabályok megsértése, a gyűlöletbeszéd és a gyermekek szexuális zaklatását tartalmazó anyagok. A potenciálisan káros tartalmak viszont nem szigorúan tiltottak, de káros hatásuk lehet, beleértve a zaklatást, a dezinformációt vagy a félretájékoztatást, ami akadályozhatja a polgárokat abban, hogy tudatosan cselekedjenek. A tanulmány azt is hangsúlyozta, hogy nehéz megkülönböztetni, hogy mi az jogellenes online tartalom és mi a káros, de nem jogellenes tartalom, mivel a 'káros' fogalma szubjektív, nagyban függ a kontextustól, és államonként jelentősen eltérhet. Az alapvető jogok védelmezői továbbá azzal érvelnek, hogy az online káros tartalmak kezelésére vonatkozó szabályok uniós jogba történő bevezetése súlyos következményekkel járna a véleménynyilvánítás szabadságára, az információszerzés szabadságára és más alapvető jogokra nézve, ezért a digitális szolgáltatásokról szóló rendelet hatályát szigorúan a jogellenes tartalmakra kívánják korlátozni.⁷⁴

Zódi Zsolt is hangsúlyozza, hogy az egyik közösségi médiával kapcsolatos, leggyakrabban tárgyalt jogi problémahalmaz a jogsértő tartalmak platformokon való felbukkanása. Emellett

⁷² Commission of the European Communities: *Illegal and harmful content on the internet*. COM(96) 487 final, Brüsszel, 1996. október 16. 10-11. <http://aei.pitt.edu/5895/1/5895.pdf>

⁷³ U.o. 11.

⁷⁴ Tambiama MADIEGA: *Reform of the EU liability regime for online intermediaries: Background on the forthcoming digital services act*. European Parliamentary Research Service. PE 649.404. 2020. 10-11. <https://tinyurl.com/mr2jpuza>

három kategóriába sorolva különbözteti meg ezeket a szólásszabadság szempontjából. Az első kategóriába olyan jogsértő tartalmak sorolhatók, melyek közzétételével olyan súlyos bűncselekmények valósulnak meg, amelyek a Büntető Törvénykönyvbe való ütközés mellett morálisan is mélyen elítélendők. A második kategóriát olyan jogsértő tartalmak alkotják, melyek igaz, hogy jogellenesek, de ahhoz gondos mérlegelésre van szükség, hogy megítéljük őket, ugyanis ezeknek olyan formája is van, amelyet a véleménynyilvánítás szabadságának alkotmányos szabálya véd. Az utolsó kategóriába pedig azon jogsértések tartoznak, melyek magánjogi szabályokba ütköznek.⁷⁵

3.2 A DSA jogellenes tartalmakkal kapcsolatos rendelkezései

Amikor a Parlament jóváhagyta a digitális szolgáltatásokról szóló új jogszabályt, hangsúlyozta, hogy az illegális, illetve a káros tartalmak eltávolítása nagyon fontos, azonban ügyelni kell a szabad véleménynyilvánítás védelmére.⁷⁶

A Digitális szolgáltatásokról szóló rendeletben az 'illegális tartalmak elleni küzdelem' úgy jelenik meg, mint a norma egyik legfőbb célja.⁷⁷ Ezzel összefüggésben rengeteg olyan rendelkezés kapott helyet benne, amely a felhasználók védelmét szorgalmazza mind a platformok hatalmával, mind pedig más felhasználók által megosztott illegális tartalmakkal szemben, amelyet Zódi Zsolt egyébként 'felhasználóvédelemnek' nevez. Hozzáteszi, hogy ez a DSA-nak igazán jellegzetes vezérmotívuma, amely egyben a platformszabályozás központi igazoló elve is lett, a felhasználók védelmét pedig különböző eszközökkel igyekszik a rendelet elérni.⁷⁸

A DSA szerinti jogellenes tartalom bármely olyan információ, amely önmagában vagy egy tevékenységgel kapcsolatban, beleértve a termékek értékesítését vagy a szolgáltatások nyújtását, nem felel meg az uniós jognak vagy bármely tagállam – az uniós joggal összhangban álló – jogának, függetlenül az adott jog pontos tárgyától vagy jellegétől.⁷⁹ A rendelet továbbá azt is kimondja, hogy a jogellenes tartalom fogalmát tágan kell meghatározni, oly módon, hogy az kiterjedjen a jogellenes tartalmakkal, termékekkel, szolgáltatásokkal és tevékenységekkel kapcsolatos információkra. Ezen fogalom értelmezését szemléltető példákkal is igyekszik

⁷⁵ ZÓDI Zsolt: *Platformok, robotok és a jog. Új szabályozási kihívások az információs társadalomban*. Gondolat Kiadó, Budapest, 2018. 118-119.

⁷⁶ Az Európai Parlament Hivatalos Honlapja: *A káros és jogellenes tartalmak eltávolítása online – Az EP javaslatai*. 2020. október 29. <https://tinyurl.com/bdvtzww>

⁷⁷ Id. többek közt: DSA 9. pont, 12. pont

⁷⁸ ZÓDI Zsolt: *Platformjog, Elméletek és hatályos szabályok*, Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2023. 185

⁷⁹ DSA 3. cikk h) pont

megkönnyíteni: azaz „a jogellenes tartalom – formájától függetlenül – olyan információkra utal, amelyek az alkalmazandó jog értelmében vagy önmagukban is jogellenesek – mint például a jogellenes gyűlöletbeszéd vagy a terrorista tartalom –, vagy azokat az alkalmazandó szabályok teszik jogellenessé, mivel jogellenes tevékenységekhez kapcsolódnak. Például gyermekek szexuális bántalmazását ábrázoló képek megosztása, a magánjellegű képek jogellenes, beleegyezés nélküli megosztása...”⁸⁰

A rendelet azt is kimondja, hogy a platformokkal való olyan visszaélések, mint a „nyilvánvalóan jogellenes tartalom vagy az e rendelet értelmében létrehozott mechanizmusok és rendszerek keretében gyakran tett, nyilvánvalóan megalapozatlan bejelentések vagy panaszok – aláássák a bizalmat, és veszélyeztetik az érintett felek jogait és jogos érdekeit.” Válaszként pedig a DSA úgy rendelkezik, hogy „ezért olyan megfelelő, arányos és hatékony biztosítékokkal kell gondoskodni az ilyen visszaélések megakadályozásáról, amelyeknek tiszteletben kell tartaniuk valamennyi érintett fél jogait és jogos érdekeit, beleértve a Chartában rögzített alkalmazandó alapvető jogokat és szabadságokat,”⁸¹ ahol szintén kiemeli a véleménynyilvánítás szabadságát. Továbbá úgy rendelkezik a DSA, hogy egy adott információ akkor minősül nyilvánvalóan jogellenes tartalomnak, illetve a bejelentések vagy panaszok akkor minősülnek nyilvánvalóan megalapozatlannak, ha laikusok számára – egyébként bárminemű érdemi elemzés nélkül – egyértelműen látszik, hogy a tartalom jogellenes, illetve a bejelentések vagy panaszok megalapozatlanok.⁸² Az átláthatóság érdekében pedig az online platformok szerződési feltételeiben nemcsak egyértelműen, de kellően részletesen ismertetnie kell azt a lehetőséget, hogy amikor arra kerül sor, hogy a platformot üzemeltető szolgáltató a visszaélést elkövető személyek tekintetében felfüggeszti releváns tevékenységét, az nem érinti szerződési szabadságukat, illetve azon szigorúbb intézkedéseiket, melyek nyilvánvalóan jogellenes tartalmakkal kapcsolatban hoznak.⁸³ „Az online platformok által ebben a tekintetben hozott döntések esetében a jogorvoslatnak mindig elérhetőnek kell lennie, és ezek a döntések a digitális szolgáltatásokkal foglalkozó illetékes koordinátor felügyelete alá tartoznak.”⁸⁴

A rendelet értelmében az online platformoknak olyan mechanizmusokat is be kell vezetniük, amelyek lehetővé teszik harmadik fél számára az általa illegálisnak vélt tartalom bejelentését, illetve részletes tájékoztatási kötelezettség terheli mind a bejelentő, mind a bepanaszolt felet ezzel kapcsolatban.⁸⁵ Amint azt már említettem dolgozatom elején, a DSA többszintű

⁸⁰ DSA (12)-es bekezdés.

⁸¹ DSA (63)-as bekezdés.

⁸² U.o.

⁸³ DSA (64)-es bekezdés.

⁸⁴ U.o.

⁸⁵ PAPP, i.m. 213.

megközelítést alkalmaz a szabályozásban, azaz van olyan kötelezettség, amely valamennyi közvetítő szolgáltatóra vonatkozik, míg vannak olyanok, amely csak egy adott kategóriába tartozókra vonatkoznak.⁸⁶ Példaként említeném, hogy a rendelet 3. szakasza kizárólag a nagy online platformokra vonatkozó rendelkezéseket tartalmazza, amelyek előírják, hogy ezen platformok átlátható és könnyen érthető belső panaszkezelő rendszert biztosítsanak az illegális tartalom vagy a szerződési feltételeikkel összeegyeztethetetlen információk bejelentéséhez. Emellett kötelezi az online platformokat arra, azon bejelentéseket elsőbbségi módon kezeljék, amelyeket a megbízható bejelentő státuszú (trusted flaggers) szervezetek nyújtanak be. A szakasz továbbá előírja az online platformok számára, hogy értesítsék az illetékes hatóságokat, ha olyan információik vannak, amelyek súlyos bűncselekmények gyanúját keltik, vagy veszélyeztetik mások életét vagy biztonságát.⁸⁷

Az online óriásplatformok és nagyon népszerű online keresőmotorok kategóriába tartozó platformok kötelezettsége az illegális tartalmak kapcsán az, hogy a kockázatelemzésükben ki kell térniük különösen az illegális tartalmak közzétételére és a felhasználók alapvető jogainak sérelmére is. Ezzel összefüggésben megemlítendő, hogy a VLOP-ok és VLOSE-ok szolgáltatásainak használatával való jogellenes tartalom terjesztését a DSA rendszerszintű kockázatként értékeli.⁸⁸

4. A szerződési feltételek és alapvető jogok szerepe az automatizált tartalommoderálás tükrében

Ahogy az Emberi Jogok Európai Bírósága is hangsúlyozta, az online platformok, mint például a Meta/Facebook, a Twitter (ma már X) és a YouTube, példátlan eszközt biztosítanak az online véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlására.⁸⁹ A nemzetközi emberi jogi intézmények is elismerték, hogy a platformok óriási hatalommal bírnak az online demokratikus térben való részvétel felett.⁹⁰ Azonban egyre tisztábban látható az, hogy a platformok által működtetett rendszerek, ahol a platformok által meghatározott felhasználási (vagy szerződési) feltételeken alapulnak az automatizált tartalommoderálási döntések, 'alapvetően hibásak'.⁹¹ A

⁸⁶ lásd: Ezen dolgozat 2.2 alpontja.

⁸⁷ DSA 3. szakasz 20. cikk.

⁸⁸ DSA 5. szakasz 34. cikk.

⁸⁹ *Delfi AS v. Estonia*, no. 64569/09., 2015. június 16-i ítélet, 74. és 110. bekezdések. <https://tinyurl.com/5c2e9bm8>; *Cengiz and Others v. Turkey*, no. 48226/10 & no. 14027/11. 2016. március 1-i ítélet, 52. bekezdés. <https://tinyurl.com/mrx4tskc>;

⁹⁰ The UN Human Rights Office: *A/HRC/41/41: Rights to freedom of peaceful assembly and of association - Report of the Special Rapporteur on the rights to freedom of peaceful assembly and of association*. 2019. május 17. <https://tinyurl.com/82862b4k>

⁹¹ Jillian C. YORK, Corynne MCSHERRY: *Content Moderation is Broken. Let Us Count the Ways.*, Electronic Frontier Foundation, 2019. április 29., <https://tinyurl.com/3k8r9e25>

tartalommoderációs rendszerek aláássák a véleménynyilvánítás szabadságát,⁹² ezen megállapítás tűnik ki abból is, ahogyan az ENSZ véleménynyilvánítás szabadságával foglalkozó különmegbízottja bírálta ezeket a tartalommoderációs rendszereket a túlságosan homályos működési szabályok, a kiszámíthatatlan végrehajtás és az automatizálástól való túlzott függés miatt, ami egyébként 'over-blocking'-hoz (azaz túlzott mértékben történő letiltáshoz) és a közzétételt megelőző cenzúrához vezethet.⁹³ Ez a kritika azzal a felfogással párosul, hogy a Big Tech platformok túl nagy hatalmat gyakorolnak az online nyilvánosság felett. Ezért az online véleménynyilvánítás szabadságának hatékonyabb védelme érdekében az ENSZ különmegbízottja és a civil társadalom szerint a platformoknak 'közvetlenül' be kellene építeniük az alapvető jogokra vonatkozó elveket a felhasználási (vagy szerződési) feltételeikbe.⁹⁴

Ami a közösségimédia-platformok és a véleménynyilvánítás szabadságának viszonyát illeti, mostanra láthatóvá válik, - és egyébként erre Török Bernát is rámutat, - hogy miért érdemes vizsgálni a Digitális szolgáltatásokról szóló rendelet bizonyos rendelkezéseit. A DSA az ezen viszonyban kapcsolatban felmerülő problémákra kíván választ adni. A rendelet az online platformokat érintő szabályozási kihívásokat azon jellegzetes európai keretben helyezi el, amely alapjogi kérdésként tekint a felmerülő problémákra.⁹⁵

⁹² Amnesty International: *Surveillance Giants: How the Business Model of Google and Facebook Threatens Human Rights*. 2019. november 21. 29. <https://tinyurl.com/mv7hxjv4>

⁹³ The UN Human Rights Office: *A/HRC/38/35: Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression*. 2018. április 6. <https://tinyurl.com/bdtyw9sh>

⁹⁴ Uo.

⁹⁵ TÖRÖK Bernát: *A szólásszabadság a közösségi platformokon és a Digital Services Act*. In: TÖRÖK Bernát, ZÖDI Zsolt (szerk.): *Az internetes platformok kora*. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2022. 202.

4.1 A platformok általi magánszabályozás

4.1.1 A tartalommoderáció

A platformok saját akaratuk szerint járhatnak el és dönthetnek a felhasználók által generált tartalmak tekintetében. Ezzel kapcsolatban Koltay András hívja fel a figyelmet arra, hogy míg vannak szerzők, akik ezt magánirányításnak (private governance) hívják, addig más szerzők egy sokkal 'súlyosabb' kifejezést használnak, azt 'magáncenzúrának' (private censorship) nevezik. Akkor beszélünk magánszabályozásról, amikor a „platformszolgáltató a platformhoz fűződő tulajdonjoga és a felhasználókkal kötött szerződése alapján, a tevékenységére vonatkozó jogszabályok által védett vagy engedett módon befolyásolja a felhasználók által a platformokon közzétett tartalmak nyilvánosságra jutását vagy további elérhetőségét.”⁹⁶

Az uniós jog a legtöbb esetben széles mérlegelési mozgásteret hagyott a platformoknak, hogy a felhasználási feltételeik, valamint az emberi és algoritmikus gyakorlataik kombinációjával határozzák meg és hajtsák végre a tartalmak moderálására vonatkozó eljárásaikat. Ez a szabadság és a platformokra ruházott hatalom éles kritikát váltott ki.⁹⁷ Ennek eredményeképpen a civil társadalom, a tudományos élet, sőt bizonyos kormányok részéről is egyre nagyobb az igény a Big Tech 'online beszéd' feletti hatalmának visszaszorítására.

Míg fennállásuk első néhány évében a platformokat a szólásszabadság bajnokainak tekintették a kormányzati beavatkozással és cenzúrával szemben, a közvéleményben kialakult képük és megítélésük azóta jelentősen megváltozott. Ma már a Big Tech platformokat és azok tartalommoderációs gyakorlatát egyre inkább a szabad véleménynyilvánítás és az egészséges nyilvános vita potenciális veszélyének tekintik.⁹⁸ Ráadásul mivel ezek a platformok magáncégek, intézkedéseiket - beleértve a tartalommoderálását is - elsősorban kereskedelmi vagy üzleti érdekek és értékek vezérik. Az ilyen tevékenységek ritkán, és talán csak véletlenül vannak összhangban a társadalmi értékekkel, még akkor is, ha a legtöbb Big Tech platform kifejezetten a társadalmi értékek vagy akár az alapvető jogok nyelvét használja.⁹⁹ Tehát a

⁹⁶ KOLTAY András: *Az új média és a szólásszabadság. A nyilvánosság alkotmányos alapjainak újragondolása.* Budapest, Wolters Kluwer, 2019. 231.

⁹⁷ Robert GORWA, Reuben BINNS, Christian KATZENBACH: *Algorithmic Content Moderation: Technical and Political Challenges in the Automation of Platform Governance*, Volume 7, Issue 1., Big Data & Society, 2020. <https://tinyurl.com/3fsh6tkx>

⁹⁸ João Pedro QUINTAIS, Naomi APPELMAN, Ronan Ó FATHAIGH: *Using Terms and Conditions to apply Fundamental Rights to Content Moderation.* German Law Journal, 24. Cambridge University Press, 2023. 884. <https://tinyurl.com/2p8vearx>

⁹⁹ Niva ELKIN-KOREN, Maayan PEREL, (Eric BROUSSEAU, Jean-Michel GLACHANT, Jérôme SGARD szerk.): *Algorithmic Governance by Online Intermediaries.* Oxford Handbook of International Economic Governance and Market Regulation, Oxford University Press, 2018. 19. <https://ssrn.com/abstract=3213355> ; ld. még itt: KOLTAY András: *Az új média és a szólásszabadság. A nyilvánosság alkotmányos alapjainak újragondolása.* i.m. 232., 234.

platformok fentiekben bemutatott azon gyakorlatát, amely szerint azok saját mércéik alkalmazásával szabadon avatkozhatnak be a közéleti vitába, már nem lehet összeegyeztetni a véleménynyilvánítás szabadságához való joggal. Kétségtelenül igaz az a tény, hogy a mai társadalmi viszonyok és a demokratikus eszmecsere új feltételei indokoltá teszik a változások tudatosítását nemcsak Európában, de az amerikai szólásszabadság-doktrína égisze alatt is, amely talán a legnagyobb múltra tekint vissza.¹⁰⁰

A DSA meghatározza a tartalommoderálás fogalmát, mely a következőképpen szól: A közvetítő szolgáltatónak olyan tevékenysége, „amely különösen a szolgáltatás igénybe vevője által közzétett jogellenes tartalom vagy a közvetítő szolgáltató szerződési feltételeivel összeegyeztethetetlen információ észlelésére, azonosítására és kezelésére szolgál”, akár automatizált, akár nem, ideértve azon intézkedéseket, amelyek az elérhetőséget, láthatóságot és a hozzáférhetőséget érintik. Ennek értelmében ide tartozik a tartalom eltávolítása, a fiók felfüggesztése vagy megszüntetése, az információ láthatóságának csökkentése és a tartalom hátrasorolása vagy demonetizálása is.¹⁰¹

4.1.2 A 'navigáció'

A tartalmi beavatkozás, azaz moderálás mellett fontosnak tartom megvizsgálni a közösségi média platformjainak más beavatkozási lehetőségeit is, mivel a közösségimédia-platformok különböző funkciói különféle hatást gyakorolnak a társadalmi kommunikációra. Egyes szolgáltatói aktivitási eszközök a navigálás körébe sorolhatók, melyek közös jellemzője, hogy központi szerepet játszanak a közlések által elért nyilvánosság alakításában a platformok felhasználói figyelmének algoritmizált navigálása útján. Algoritmus határozza meg azt, hogy milyen tartalmak jelenjenek meg a felhasználók hírfolyamában, amely azt jelenti, hogy ezek sokkal nagyobb eséllyel fognak szélesebb körben terjedni.¹⁰²

A közösségimédia-platformok által alkalmazott, a felhasználói preferenciákra vonatkozó algoritmikus döntések nem csak azt irányítják, hogy az egyének milyen hirdetések láthatnak, hanem személyre szabják a keresési eredményeket is, és meghatározzák a közösségi médiacsatornák elrendezését. A személyre szabott információk, melyek a felhasználók előre meghatározott preferenciáin és érdeklődési körükön alapulnak, szűrőbuborékokat hozhatnak létre, és jelentősen veszélyeztethetik a véleménynyilvánítás szabadságát, amely egyébként

¹⁰⁰ TÖRÖK, i.m. 199.

¹⁰¹ DSA 3. cikk t) pont.

¹⁰² TÖRÖK, i.m. 201.

magába foglalja az információhoz való jogot is.¹⁰³

Az algoritmusok által vezérelt hirdetések és a személyre szabott tartalom kombinációja azt jelenti, hogy például a Google vagy akár a Facebook platformjai óriási szerepet játszanak az emberek online 'élményének' alakításában és a megjelenő információk meghatározásában. Ez befolyásolhatja, alakíthatja és módosíthatja a véleményeket és gondolatokat, ami azzal a kockázattal jár, hogy az említetteken túl befolyásolja az önálló döntések meghozatalára való képességünket.¹⁰⁴ Ráadásul az algoritmusokat úgy tervezték, hogy azok az egyén egyedi, személyes jellemzői alapján megtalálják a legjobb módját annak, hogy az embereket bizonyos eredmények felé tereljék. Ezek a képességek pedig azt jelentik, hogy nagy a kockázata annak, hogy a vállalatok az algoritmikus rendszerek alkalmazásával közvetlenül sérthetik a gondolat-, lelkiismeret- és vallásszabadsághoz, valamint a véleménynyilvánítás szabadságához való jogot.¹⁰⁵

Az ENSZ véleménynyilvánítás szabadságához való jog előmozdításával és védelmével foglalkozó különmegbízottja kiemelte, hogy a technológia és a tartalomszabályozás összefonódása újszerű kérdéseket vet fel a 'kényszerítés' vagy ösztönzés azon fajtáival kapcsolatban, amelyek a véleményalkotáshoz való jogba való beavatkozásnak tekinthetők¹⁰⁶, továbbá megjegyezte, hogy a vállalatoknak legalább érdemi tájékoztatást kellene nyújtaniuk arról, hogy miként dolgozzák ki és hajtják végre a platformjaikon a tartalom kiválasztására és személyre szabására vonatkozó kritériumokat, beleértve a társadalmi, kulturális vagy politikai elfogultság felismerésére szolgáló eljárásokat és folyamatokat a releváns mesterséges intelligencia rendszerek tervezése és fejlesztése során.¹⁰⁷ Az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága is figyelmeztetett arra, hogy „az algoritmikus meggyőzés finom szemcséjű, tudatalatti és személyre szabott szintjei jelentős hatással lehetnek az egyének kognitív autonómiájára és a véleményalkotáshoz és a független döntéshozatalhoz való jogukra”.¹⁰⁸

¹⁰³ Council of Europe study, prepared by the Committee of Experts on Internet Intermediaries (MSI-NET). DGI(2017)12. *Study on the human rights dimensions of automated data processing techniques (in particular algorithms) and possible regulatory implications*. 17-18. <https://rm.coe.int/algorithms-and-human-rights-study-on-the-human-rights-dimension-of-aut/1680796d10>

¹⁰⁴ Amnesty International, i.m. 30.

¹⁰⁵ U.o.

¹⁰⁶ David KAYE, Special Rapporteur on the Promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression report to the UN General Assembly, 2018. augusztus 29., A/73/348, 24. pont.

¹⁰⁷ U.o., 26. pont.

¹⁰⁸ Council of Europe's Committee of Ministers, *Declaration on the Manipulative Capabilities of Algorithmic Processes*. 2019. február 13., 9. pont. https://search.coe.int/cm/pages/result_details.aspx?ObjectId=090000168092dd4b

4.1.3 A DSA válasza a tartalommoderációval és navigálással kapcsolatos kihívásokra

A DSA kapcsolódó rendelkezése alapján a közvetítő szolgáltatók kötelezettsége az, hogy világosan, egyszerűen, érthetően, felhasználóbarát módon és egyértelműen adjanak tájékoztatást a szolgáltatás igénybe vevői által megadott információkra vonatkozóan, a szolgáltatásaik használatával kapcsolatban az általuk megszabott korlátozásokról, azaz a tartalommoderálás céljából alkalmazott szabályokról, eljárásokról, intézkedésekről és eszközökről. A DSA ide sorolja mind az algoritmikus döntéshozatalt, mindaz emberi felülvizsgálatot, továbbá a belső panaszkezelési rendszerük eljárási szabályzatára vonatkozó információkról is tájékoztatniuk kell a szolgáltatás igénybe vevőit.¹⁰⁹ Ezenkívül a

15. cikkben olyan kötelezettség került megfogalmazásra, mely a tartalommoderációval és navigálással kapcsolatos átláthatóságot hivatott biztosítani. E szerint a közvetítő szolgáltatóknak legalább évente egyszer egy világos és jól érthető jelentést kell közzétenniük az adott időszakban általuk végzett tartalommoderálásról, melynek tartalmi követelményeit a DSA az ezt követő alpontokban részletezi.¹¹⁰

Ahogy arra Török Bernát helyesen rámutat, a rendelet az algoritmizált figyelemelterelést egy másik fogalmon keresztül szabályozza, ez pedig az 'ajánlórendszerek' fogalma.¹¹¹ Visszautalva az előzőekben felvetett problémákra, a rendelet a szűrőbuborék vagy visszhangkamra kifejezéseket sem tartalmazza, de ugyanezen körben azonosítja és tartalmaz a platformok tartalomajánló rendszereire vonatkozó szabályokat.¹¹² A DSA ajánlórendszernek tekinti azt a teljesen vagy részben automatizált rendszert, amelyet az online platform arra használ, hogy az online interfészén konkrét információkat javasoljon vagy ezeket az információkat rangsorolja a szolgáltatás igénybe vevője számára, az általa indított keresés alapján vagy egyéb módon meghatározva a megjelenített információk relatív sorrendjét vagy elsőbbségét.¹¹³ A rendelet szerint továbbá kiemelt szereppel rendelkeznek az ajánlórendszerek az óriás platformokon a közbeszéd és közvélemény alakulásában, illetve a tájékozódás szabadságában is. A DSA (70)-es számú preambulumbekkezdésében olvasható az, hogy az ilyen ajánlórendszerek jelentős hatást gyakorolhatnak arra, hogy a szolgáltatást igénybe vevők hogyan jutnak hozzá bizonyos információkhoz, illetve az azokkal való interakcióra való képességüket is nagyban

¹⁰⁹ DSA 14. cikk (1) bek.

¹¹⁰ DSA 15. cikk (1) bekezdés a)-e) pontok.

¹¹¹ Török, i.m. 205.

¹¹² PAPP János Tamás: *A szűrőbuborék kipukkasztása*. In TÖRÖK Bernát, ZÓDI Zsolt (szerk.): *Digitalizálódó társadalom, Tanulmányok az új technológiák társadalmi-jogi hatásairól*. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2023. 152.

¹¹³ U.o., lásd még itt: DSA 3. cikk s) pont.

befolyásolhatják. Ezért kell a szolgáltatóknak biztosítaniuk a megfelelő tájékoztatást.¹¹⁴ Tehát a DSA vonatkozó rendelkezései megteremtik az átláthatóság, mint követelmény jogi alapját. Emellett intézményesítésre kerül egy olyan mechanizmus a kockázatcsökkentés és -értékeléssel kapcsolatban, amely alkalmas lehet arra, hogy közvetetten szabályozza ezen ajánlórendszereket.¹¹⁵ E szerint az online óriásplatformok kötelezettsége, hogy évente legalább egyszer azonosítsák, elemezzék és értékeljék a működésükből eredő jelentősebb rendszerszintű kockázatokat, ezeknek pedig tartalmazniuk kell azon negatív hatásokat, melyek az alapvető jogok gyakorlását érintik, ahol egyébként a rendelet külön nevesíti a véleménynyilvánítás szabadságára vonatkozó kellő figyelmet. Tehát amikor a platformok azonosították a felmerülő kockázatokat, azok kezelésére a platformüzemeltetőknek kockázatcsökkentő intézkedéseket kell hozniuk, illetve kiemelt figyelmet kell fordítaniuk ezen intézkedéseknek az alapvető jogokat érintő esetleges negatív hatására.¹¹⁶

A digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály továbbá kötelezi a platformokat, hogy kapcsolattartási ponttal rendelkezzenek a felhasználók számára, például e-mail címmel, azonnali üzenetek vagy chatbotok révén. Az online platformoknak azt is biztosítaniuk kell, hogy a kapcsolatfelvétel gyors és közvetlen legyen, és a felhasználók ne kizárólag automatizált eszközökre támaszkodhassanak, ami megkönnyíti számukra a platformok elérését, ha panaszt kívánnak tenni. Emellett kötelességük biztosítani, hogy a panaszokat képzett személyzet kezelje, és hogy az ügyet időben, megkülönböztetéstől mentesen kezeljék. 2024. február 17-től a felhasználók peren kívüli vitarendezésre is jogosultak.¹¹⁷ A peren kívüli vitarendezés lehetőségével kapcsolatban a DSA úgy határoz, hogy ha a belső panaszkezelési rendszer segítségével nem sikerült jogvitájukat, illetve panaszaikat rendezni, a szolgáltatás igénybe vevői, illetve a bejelentéssel élő magánszemélyek és szervezetek jogosultak kiválasztani egy peren kívüli vitarendezési testületet.¹¹⁸ Biztosítani kell számukra, hogy hatékonyan vitathassák meg a „platformot üzemeltető szolgáltatók egyes, őket negatívan érintő döntéseit a tartalom jogellenességéről vagy annak a szerződési feltételekkel történő összeegyeztethetlenségéről.”¹¹⁹ Továbbá biztosítani kell számukra ezen viták jóhiszemű, peren kívüli rendezésének lehetőségét az ahhoz szükséges függetlenséggel, eszközökkel és szakértelemmel rendelkezőszervek által. Azonban ezen eljárás eredménye nem kötelező, erejű,

¹¹⁴ DSA (70) bekezdés

¹¹⁵ TÖRÖK, i.m. 205.

¹¹⁶ DSA (84)-(86) bekezdések.

¹¹⁷ Az Európai Bizottság hivatalos honlapja. *A digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály: Kérdések és válaszok.* 2024. január 17. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/hu/faqs/digital-services-act-questions-and-answers>

¹¹⁸ DSA 21. cikk (1) bekezdés.

¹¹⁹ DSA (58)-as bekezdés.

így az említett lehetőséggel élők „nem szabad megakadályozni abban, hogy ugyanazon jogvitával kapcsolatban bírósági eljárást kezdeményezzenek.”¹²⁰

4.2 A platformok által meghatározott szerződési feltételek

A szerződési feltételek képezik a magánszabályozás jogi alapját. Nagyrészt a platformok által meghatározott szabályokon múlik az, hogyan érvényesül a véleménynyilvánítás szabadsága a social media világában. A platformok olyan irányelvekkel, szabályzatokkal és felhasználási feltételekkel rendelkeznek, melyek gyorsan eredményeznek tömeges döntéseket.¹²¹ A felhasználó és a platform között 'megkötött' szerződés az, amely jogi alapot jelent a platformoknak arra nézve, hogy beavatkozhatnak a felhasználók véleménynyilvánítási szabadságába.¹²² Lényeges, hogy mivel a platformok és a felhasználók közötti jogviszony magánjogi jogviszonyként jelenik meg, amelynek szerződéses alapját a platform által meghatározott felhasználási feltételek (vagy szerződési feltételek, egyfajta ÁSZF, Terms & Conditions, Terms of Service) képezik, az uniós alapjogok elvileg nem alkalmazhatók közvetlenül erre a kapcsolatra¹²³, erre azonban az alapjogok horizontális hatálya kapcsán visszatérnek. Ezen túlmenően a Terms & Conditions szerződéses jellege azt jelenti, hogy a jog a közvetítő szolgáltatók és a felhasználók közötti kapcsolatot egyenrangú viszonyként konceptualizálja. A szolgáltatóknak, mint magáncégeknek joguk van ahhoz, hogy szolgáltatásaikat saját feltételeik szerint kínálják, a felhasználók pedig a maguk részéről szabadon léphetnek be az ilyen szerződésbe félként, más feltételekről tárgyalhatnak, vagy kereshetnek alternatív szolgáltatót.¹²⁴ Ebből a szempontból a szolgáltató azon képessége, hogy saját szolgáltatási feltételeit határozza meg, a tulajdonhoz és a szerződési szabadsághoz való alapvető jogának közvetlen kiterjesztéseként értelmezhető.

Azonban azon jogi absztrakció, hogy van 'két egyenlő szerződő fél', a gyakorlatban nem érvényesül.¹²⁵ Ennek oka az, hogy a nagyobb szolgáltatók, például az óriás platformnak minősülő közösségimédia-platformok a szolgáltatásaik használati kereteinek meghatározásakor lényegesen nagyobb alkupozícióval rendelkeznek, mint az egyéni felhasználók.

¹²⁰ DSA (59)-es bekezdés.

¹²¹ KOLTAY (2019b), i.m. 234.

¹²² U.o. 235.

¹²³ QUINTAIS, APPELMAN, FATHAIGH, i.m. 882.

¹²⁴ Paul M. SCHWARTZ, Karl-Nikolaus PEIFER: *Structuring International Data Privacy Law*. Int'l Data Privacy Law 21, Berkeley Law, 15. <https://tinyurl.com/bdec8vsc>, lásd még Jürgen BASEDOW: *Freedom of Contract in the European Union*, 6 Eur. Rev. PrivateL., 2008. 901.

¹²⁵ Niva ELKIN-KOREN, Giovanni DE GREGORIO & Maayan PEREL: *Social Media as Contractual Networks: A Bottom Up Check on Content Moderation*. IOWA L. REV., 2010.

a maguk részéről többnyire függő helyzetben vannak, és el kell fogadniuk a szolgáltatók 'házirendjét', amely végső soron meghatározza, hogy az egyének hogyan vesznek részt az online eszme- és információcserében. Ez az egyenlőtlenség a felhasználók és a szolgáltatók között a platformok szerződéses kapcsolatainak jellemzője. Ezt a kutatók már régóta felismerték, és bizonyos mértékig az uniós jog egyes területein egyre inkább elismerik.¹²⁶

4.3 A DSA 14. cikkében foglaltak és a (4) bekezdés alapjogi perspektívája

4.3.1 A digitális szolgáltatásokról szóló rendelet 14. cikkében foglalt kötelezettségek

A DSA 14. cikke fontos hiányosságot hivatott betölteni a közvetítő szolgáltatóknak a felhasználókkal való szerződéses kapcsolatukban meglévő széles mérlegelési jogkörével összefüggésben.¹²⁷ Fontos megjegyezni, hogy a rendelet 14. cikke minden szolgáltatóra vonatkozik. Továbbá a rendelkezés különösen jelentős az uniós jogban annak horizontális jellege miatt.¹²⁸ A DSA szerződési feltételekre vonatkozó rendelkezései szabályozzák a közvetítő szolgáltatók és a 'szolgáltatás címzettje' közötti szerződéses kapcsolatot az Európai Unióban, közvetlenül szabályozva azokat a feltételeket, amelyek fennállta esetén a közvetítő szolgáltatók kínálhatják szolgáltatásaikat a felhasználók számára.¹²⁹

A Digitális szolgáltatásokról szóló rendelet szerint szerződési feltétel „minden olyan kikötés, függetlenül az elnevezésétől vagy formájától, amely a közvetítő szolgáltató és a szolgáltatások igénybe vevője közötti szerződéses kapcsolatot szabályozza”.¹³⁰ A 14. cikk mögött az áll, hogy bár a közvetítők szerződési szabadságának tiszteletben tartása a főszabály, az átláthatóság, a szolgáltatás igénybe vevőinek védelme, illetve a tisztességtelen és önkényes megoldások elkerülése indokoltá teszi bizonyos szabályok meghatározását a szolgáltatók szerződési felételeinek tartalmára, alkalmazására és érvényesítésére vonatkozóan. Tehát a DSA ezen cikkének célja nem más, minthogy növelje a szerződési feltételek átláthatóságát, és végrehajtásukat közvetlen kapcsolatba hozza az alapvető jogokkal.¹³¹ A 14. cikk alapvető jellemzője, hogy nem csak a jogellenes tartalmakra vonatkozik, mint a II. fejezet, hanem a közvetítő szolgáltatók szerződési felételeivel ellentétes tartalmakra is. Ezáltal, és mivel a rendelkezés valamennyi közvetítő szolgáltatóra vonatkozik, a III. fejezetben foglalt

¹²⁶ Caterina GARDINER: *Unfair Contract Terms In the Digital Age: The Challenge of Protecting European Consumers in The Online Marketplace*. Edward Elgar Publishing, 2022. 6.

¹²⁷ QUINTAIS, APPELMAN, FATHAIGH, i.m. 891-892.

¹²⁸ QUINTAIS, APPELMAN, FATHAIGH, i.m. 891., lásd még: TÖRÖK Bernát ezen dolgozatban hivatkozott publikációja.

¹²⁹ DSA 14. cikk.

¹³⁰ DSA 3. cikk u) pont.

¹³¹ DSA (45) bekezdés.

kötelezettségeket a jogellenes tartalmakon túlra is kiterjeszti. Következésképpen a DSA az elektronikus kereskedelemről szóló irányelvnél jóval szélesebb körű tartalommoderációs döntésekre terjed ki.¹³²

A rendelet 14. cikke az átláthatóságra és végrehajtásra vonatkozó céljait két különálló kötelezettségcsoportban kezeli. A kötelezettségek egyik csoportja a tájékoztatási és átláthatósági kötelezettségekkel foglalkozik¹³³, míg a másik az alkalmazással és a végrehajtással, illetve az uniós alapjogok hatálya alá vonja a szolgáltatók szerződési feltételeit.¹³⁴ A moderálás szempontjából nagy jelentősége van a rendelkezés azon részének, mely szerint a közvetítő szolgáltatóknak kellő gondossággal, objektíven és arányosan kell eljárniuk a tartalommoderálás körébe tartozó szerződési feltételek alkalmazása és érvényesítése során, „kellően figyelembe véve valamennyi érdekelt fél jogait és jogos érdekeit, beleértve a szolgáltatás igénybe vevőit megillető alapvető jogokat, mint a véleménynyilvánítás szabadságát, a tömegtájékoztatás szabadságát és sokszínűségét, valamint a Chartában foglaltak szerinti más alapvető jogokat és szabadságokat”. Habár ez olyan egzakt mércének talán nem tekinthető, amely a szolgáltatók kezét megkötné, egyfajta generálklauzulaként jelenthet olyan alapot, amelyre a jogalkalmazók alapjogi érvek mellett alapjogi tesztek is építhetnek a tartalommoderáció kontrollja során.¹³⁵

4.3.2 Az alapjogok horizontális hatálya és a 14. cikk (4) bekezdése

Az Emberi Jogok Európai Egyezménye és az Európai Unió Alapjogi Chartája elsősorban az államok és az állampolgárok közötti vertikális kapcsolatot szabályozza, nem pedig a magánfelek közötti horizontális kapcsolatot.¹³⁶ Azonban az utóbbi évtizedekben egyre inkább nyilvánvalóvá vált, hogy a társadalmakban növekszik az igény az alapjogok olyan értelmezésére, amelyek nem csupán az egyén és a közhatalom közötti, vertikális jogviszonyokra korlátozódik, hanem a magánjogi jogviszonyokra is kiterjed, azaz az alapvető jogaink horizontális hatályának is érvényesülnie kell.¹³⁷ Az alapjogok horizontális hatálya azt jelenti, hogy az adott jogok érvényesülnek az egyének között is: befolyásolhatják vagy

¹³² QUINTAIS, APPELMAN, FATHAIGH, i.m. 892.

¹³³ DSA 14. cikk. (1)–(3), (5)–(6) bekezdések.

¹³⁴ DSA 14. cikk (4) bekezdés.

¹³⁵ TÖRÖK, i.m. 204., lásd még: DSA 14. cikk (4) bekezdés.

¹³⁶ QUINTAIS, APPELMAN, FATHAIGH, i.m. 882.

¹³⁷ KLEIN Tamás: *Az újmédia szabályozásának új iránya? – A Digital Services Act alapjogvédelmi mechanizmusa.* In TÖRÖK Bernát, ZÓDI Zsolt (szerk.): *Digitalizálódó társadalom, Tanulmányok az új technológiák társadalmi-jogi hatásairól.* Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2023. 126.

meghatározhatják a magánszemélyek egymás közti viszonyát. Dogmatikailag megkülönböztetünk közvetett, illetve közvetlen horizontális hatályt, azonban a közvetett horizontális hatály elve az általánosan elfogadott elv az európai kontinensen, és egyébként ez a legelterjedtebb koncepció a gyakorlatban is, azaz, hogy az alapjogoknak legfeljebb indirekt módon lehet horizontális hatálya.¹³⁸

Alapjogi szempontból a 14. cikk izgalmas része a (4) bekezdés, amely a szerződési feltételek alkalmazását és érvényesítését szabályozza. A rendelkezés hatálya megegyezik az (1) bekezdéssel: csak a felhasználó által létrehozott tartalmakat korlátozó szerződési feltételek érvényesítésére vonatkozik. Az alapvető kötelezettség a szolgáltatókra irányul, hogy azok alkalmazásakor „gondosan, objektíven és arányosan” mérlegeljék „valamennyi érintett fél jogait és jogos érdekeit”. Különös hangsúlyt kapnak a szolgáltatás igénybe vevőinek alapvető jogai, kifejezetten megemlítve a véleménynyilvánítás szabadságához való jogukat, beleértve a média szabadságát és pluralizmusát is.¹³⁹

Az előző pontokban a tartalommoderációval kapcsolatban már kifejtésre került, milyen mércék mentén kell meghatározniuk a sajátos intézményvédelmi eszközeiket az óriásplatformoknak a platformon történő nyilvános, demokratikus diskurzus védelmének érdekében, illetve mely kockázatsökkentési intézkedések hivatottak ugyanezen célt előmozdítani.¹⁴⁰ Fontos megemlíteni azt, hogy ezen kérdéskörökben olyan rendelkezéseket tartalmaz a DSA, amelyek a magánjogi jogviszonyokban, azaz a magánfelek közti alapjogi jogviszonyokban afféle alapjogi tesztként foghatók fel. Itt arra kell gondolni, ahol az adott óriásplatform olyan korlátozásokat állapíthat meg a szerződési feltételek meghatározása során a véleménynyilvánítás szabadságára nézve, melyek objektívek és arányosak – ez megfelel egy szükségességi-arányossági mérlegelést igénylő alapjogi tesztnek.¹⁴¹ Továbbá a kockázatkezelési intézkedéseik kapcsán olyan észszerű, arányos és hatékony megoldások alkalmazására kell törekedniük, melyek során kellő figyelem jut az alapvető jogokra gyakorolt hatásokra. Ez szintén felfogható egy alapjogkorlátozási tesztként, ahol Klein Tamás rámutat, hogy az „észszerűség a szükségességi, az arányosság az arányossági, a hatékonyság pedig az alkalmassági kritériumelemeknek feleltethető meg”. Ezen alapjogi tesztek alkalmazása révén az arányossági mérce megteremtheti az alapjogi mérlegelés lehetőségét, és az előzőekben kifejtettekből az is látszik, hogy a Digitális szolgáltatásokról szóló rendelet megteremtette a platformokon folyó kommunikáció, a felhasználók véleménynyilvánítás szabadságához való

¹³⁸ CHRONOWSKI Nóra: *Az alkotmánybíraskodás potenciálja az üzleti szféra okozta emberi jogsérelmekkel szemben*. Alkotmánybírósági Szemle, 2023/1., 2-3.

¹³⁹ DSA 14. cikk (4) bekezdés.

¹⁴⁰ lásd: E dolgozat 5.1.3-as alfejezete.

¹⁴¹ KLEIN, i.m. 134.

jogának horizontális hatályú védelmét.¹⁴²

¹⁴² U.o. 134-135.

Záró gondolatok

A DSA a platformok uniós szintű, folyamatosan bővülő és összetett szabályozásának központi eleme. Egyetértek azon állítással, hogy a Digitális szolgáltatásokról szóló rendelet elfogadása az európai jogalkotó adekvát válasza az óriás platformoknak azon működésére, amely a demokratikus nyilvánosságot súlyos mértékben torzítja, és a felhasználók alapvető jogainak a platformokon való érvényesülését jelentősen veszélyezteti.¹⁴³ A digitális szolgáltatásokról szóló törvény által biztosított hatáskörök mindegyike figyelemreméltó és jó szándékú, és arra hivatott, hogy reagáljon az internetes platformoknak a mindennapi életünkben betöltött kritikusszerepére, a politikától az üzleti életen át a kultúráig.

Pozitívnak gondolom azt, hogy a DSA megoldása egyfajta sajátos, európai megoldás, mely az európai alkotmányos hagyományokra épül. Emellett érvényesülnek a szabályozásban a belső piac működési elvei, illetve a rendelet az alapvető jogok védelmének kiemelt szerepet tulajdonít egy olyan mechanizmus bevezetésével, melytől okkal remélhetjük, hogy biztosítani fogja az alapjogok érvényesülését a digitális világban, különös tekintettel a véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlására.

Az Európai Unió szakpolitikai megközelítésének egyik fő szála, hogy megpróbálja visszaszorítani a Big Tech platformok hatalmát azáltal, hogy 'fokozott' felelősséget ró rájuk az általuk befogadott tartalmakért, ezáltal csökkentve a tartalommoderációs gyakorlatukból eredő, a szabad véleménynyilvánításra és az egészséges nyilvános vitára gyakorolt potenciális károkat. Dolgozatomban áttekintettem, hogy egy alapjogi szemléletmódon keresztül hogyan igyekszik a DSA választ adni a jogellenes tartalmak terjedésére, illetve milyen kötelezettségei vannak az egyes platformoknak tartalommoderációs és navigációs eljárásaik érvényesítése folytán ahhoz, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának érvényesülését elősegítsék, továbbá egy olyan átlátható, biztonságos digitális teret biztosítsanak minden felhasználó számára, ahol alapvető jogaik védelemben részesülnek. A DSA rendelkezései egyenlő versenyfeltételeket teremtenek az online közvetítők számára a fogyasztók és az áruk, szolgáltatások, valamint tartalmak közvetítése során.

Habár a DSA rendelkezései alkalmasnak tűnnek arra, hogy a platformokon felbukkanó alapjogi kihívásokat hatékonyan kezeljék, hatékonyságuk főként attól is függ, hogy a tagállami és az uniós jogalkalmazók hogyan fognak reagálni a rendeletben megfogalmazott alapjogi követelményekre. Az egyes tagállami bíróságok jövőbeli joggyakorlata egyelőre

¹⁴³ Klein, i.m.

megjósolhatatlan, így ettől fog nagyrészt függeni, hogy a felhasználók, akiket jogsérelem ért, hogyan tudnak eredményesen fellépni közvetlenül a tagállamok bíróságai előtt a Digitális szolgáltatásokról szóló rendeletre (és az abból fakadó horizontális hatályú alapjogvédelemre) vagy az Alapjogi Chartára hivatkozva.

Nem szabad azonban figyelmen kívül hagyni a körülöttünk zajló olyan történéseket sem, amelyek próba elé állítják a DSA-t. Így például elsőként a közel-keleti konfliktus újbóli kirobbanása, amely illegális és káros tartalmak áradatát hozta magával a világhálón. Az Európai Unió ezen folyamatos és változó kihívásokra adott válaszát figyeli a világ a DSA hatálybalépése óta, de hangsúlyozni kell, hogy „a világnak nincs olyan verziója, ahol egy csapásra minden rendbejön. Együtt kell dolgoznia az érintetteknek, azaz a Bizottságnak és platformoknak a rendszer megváltoztatásán. A Digitális szolgáltatásokról szóló rendelet pedig egy lépés ebbe az irányba.”¹⁴⁴

¹⁴⁴ Euractiv – The Tech Brief podcast. Luca BERTUZZI, Rose JACKSON: *The Digital Services Act at its first test*. 2023. november 24. <https://tinyurl.com/2ur8cdbn>

Irodalomjegyzék

Könyvek:

- SZABÓ Marcel, GYENEY Laura, LÁNCOS Petra Lea, PÜNKÖSTY András (szerk.): Az Európai Unió jogának alapjai. Pázmány Press, Budapest, 2022.
- PAPP János Tamás: A közösségi média szabályozása a demokratikus nyilvánosság védelmében. Wolters Kluwer Hungary, Budapest, 2022.
- KOLTAY András (szerk.) (2019a): Magyar és európai médiajog. Budapest, Wolters KluwerHungary, 2019.
- ZÓDI Zsolt: Platformjog, Elméletek és hatályos szabályok., Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2023.
- KOLTAY András (2019b): Az új média és a szólásszabadság. A nyilvánosság alkotmányos alapjainak újragondolása. Budapest, Wolters Kluwer Hungary, 2019.
- Caterina GARDINER: Unfair Contract Terms In the Digital Age: The Challenge of Protecting European Consumers in The Online Marketplace. Edward Elgar Publishing, 2022.
- TÖRÖK Bernát, ZÓDI Zsolt (szerk.): Digitalizálódó társadalom, Tanulmányok az új technológiák társadalmi-jogi hatásairól. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2023.
- ZÓDI Zsolt: Platformok, robotok és a jog. Új szabályozási kihívások az információs társadalomban. Gondolat Kiadó, Budapest, 2018.

Folyóiratcikkek, tanulmányok:

- PÜNKÖSTY András Etele: Versenyjogi megfontolások a technológiai óriások szabályozásával kapcsolatban. Az egyesült államokbeli és európai megoldási kísérletek összehasonlító elemzése. In Medias Res 2021/2, X. évfolyam 2. szám.
- Katja S. ZIEGLER, Päivi J. NEUVONEN, Violeta MORENO-LAX: Introduction to the Research Handbook on General Principles in EU Law - Constructing Legal Orders in Europe. London, Edward Elgar Publishing, 2022.
- Victoria NASH: Analyzing Freedom of Expression Online: Theoretical, Empirical, and Normative Contributions. The Oxford Handbook of Internet Studies. 2013.
- KOLTAY András (2019c): A social media platformok és a demokratikus nyilvánosság. In MediasRes, VIII. Évfolyam, 1.szám, 2019.
- Laura ROGAL: Anonymity in social media. Phoenix Law Review, Vol. 7:61, 2013.
- OECD: What is an „online platform”? An Introduction to Online Platforms and Their Role in the Digital Transformation. Párizs, OECD Publishing, 2019. <https://tinyurl.com/3wza4uue>
- FIRNIKSZ Judit: Az interoperabilitásra vonatkozó elvárások a digitális piacok szabályozási kontextusában. In Medias Res, XII. Évfolyam, 2. szám, 2023. <https://doi.org/10.59851/imr.12.2.6>
- Andrew J. CERESNEY, Jeffrey P. CUNARD, Courtney M. DANKWORTH, David A.

O'NEIL: Regulating harmful speech on social media: The current legal landscape and policy proposals. Lee C. BOLLINGER (szerk.), Geoffrey R. STONE (szerk.): Social Media, Freedom of Speech and the Future of our Democracy, Oxford University Press, New York, 2022. 23. (XXIII)

Rikke Frank JØRGENSEN, Lumi ZULETA: Private Governance of Freedom of Expression on Social Media Platforms - EU content regulation through the lens of human rights standards. Nordicom Review, 41(1), Kopenhagen, 2020. <https://doi.org/10.2478/nor-2020-0003>

Dr. Adina PORTARU: Freedom of expression online - The Code of Conduct on Countering Illegal 'Hate Speech' Online. Revista Romana de Drept European, 2017.

Sven KAUFMANN: Freedom of expression under EU law. Italian Journal of Public Law, Vol. 14., Issue 1/2022, 2022.

Dusan V. POPOVIC: Freedom of Expression on Social Networks: An International Perspective, In: The Impact of Digital Platforms and Social Media on the Freedom of Expression and Pluralism - Analysis on Certain Central European Countries, szerk.: Marcin WIELEC, 2021, Budapest-Miskolc.

Aina TURILLAZZI, Mariarosaria TADDEO, Luciano FLORIDI, Federico CASOLARI: The digital services act: an analysis of its ethical, legal, and social implications. Law, Innovation and Technology, Routledge 2023, VOL. 15, NO. 1. <https://doi.org/10.1080/17579961.2023.2184136>

Cristina COCITO, Paul DE HERT: The transformative nature of the EU Declaration on Digital Rights and Principles: Replacing the old paradigm (normative equivalency of rights). Computer Law & Security Review 50 (2023) 105846, Elsevier Ltd., 2023. <https://doi.org/10.1016/j.clsr.2023.105846>

Dafna DROR-SHPOLIANSKY, Yuval SHANY: It's the End of the (Offline) World as We Know It: from Human Rights to Digital Human Rights – a Proposed Typology. Hebrew University of Jerusalem Legal Research Paper No. 20-36., Jeruzsálem, 2020. szeptember 26. <https://ssrn.com/abstract=3700267>

Robert GORWA, Reuben BINNS, Christian KATZENBACH: Algorithmic Content Moderation: Technical and Political Challenges in the Automation of Platform Governance, Volume 7, Issue 1., Big Data & Society, 2020. <https://tinyurl.com/3fsh6tkx>

João Pedro QUINTAIS, Naomi APPELMAN, Ronan Ó FATHAIGH: Using Terms and Conditions to apply Fundamental Rights to Content Moderation. German Law Journal, 24. Cambridge University Press, 2023. <https://tinyurl.com/2p8vearz>

Niva ELKIN-KOREN, Maayan PEREL, (Eric BROUSSEAU, Jean-Michel GLACHANT, Jérôme SGARD szerk.): Algorithmic Governance by Online Intermediaries. Oxford Handbook of International Economic Governance and Market Regulation, Oxford University Press, 2018.

<https://ssrn.com/abstract=3213355>

Jürgen BASEDOW: Freedom of Contract in the European Union, 6 Eur. Rev. Private L., 2008.

Paul M. SCHWARTZ, Karl-Nikolaus PEIFER: Structuring International Data Privacy Law. Int'l Data Privacy Law 21, Berkeley Law. <https://tinyurl.com/bdec8vsc>

Niva ELKIN-KOREN, Giovanni DE GREGORIO & Maayan PEREL: Social Media as Contractual Networks: A Bottom Up Check on Content Moderation. IOWA L. REV., 2010.

TÖRÖK Bernát: A szólásszabadság a közösségi platformokon és a Digital Services Act. In: TÖRÖK Bernát, ZÓDI Zsolt (szerk.): Az internetes platformok kora. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2022.

PAPP János Tamás: A szűrőbuborék kipukkasztása. In TÖRÖK Bernát, ZÓDI Zsolt (szerk.): Digitalizálódó társadalom, Tanulmányok az új technológiák társadalmi-jogi hatásairól. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2023.

KLEIN Tamás: Az újmédia szabályozásának új iránya? – A Digital Services Act alapjogvédelmi mechanizmusa. In TÖRÖK Bernát, ZÓDI Zsolt (szerk.): Digitalizálódó társadalom, Tanulmányok az új technológiák társadalmi-jogi hatásairól. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2023.

CHRONOWSKI Nóra: Az alkotmánybíráskodás potenciálja az üzleti szféra okozta emberi jogsérelmekkel szemben. Alkotmánybírársági Szemle, 2023/1.

Európai Unió jogforrások, jogesetek:

Az Európai Bizottság javaslata A digitális szolgáltatásokról szóló jogszabályról és a 2000/31/EK irányelv módosításáról. <https://tinyurl.com/w4nz6v4v>

Az Európai Unióról szóló Szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata, HL C 326/19, 2012. 10. 26.

Az Európai Unió Alapjogi Chartája. Az Európai Unió Hivatalos Lapja., C202/393, 2016. június 7., 11. cikk

Az Európai Unió Tanácsa: Az EU emberi jogi iránymutatásai az online és offline véleménynyilvánítás szabadságáról. 9647/14, Brüsszel, 2014. május 12. <https://tinyurl.com/2622cf4z>

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/2065 Rendelete a digitális szolgáltatások egységes piacáról és a 2000/31/EK irányelv módosításáról. (DSA) HL L 277/43, Strasbourg, 2022.

Európai nyilatkozat a digitális évtizedben érvényre juttatandó digitális jogokról és elvekről. Az Európai Unió Hivatalos Lapja. 2023/C 23/01. 2023. január. 23. <https://tinyurl.com/5hak6sw9>

C-100/88. sz. ügy Oyowe & Traore kontra Bizottság, 1989. december 13., [ECLI:EU:C:1989:638]

C-274/99 P. sz. ügy Connolly kontra Bizottság, 2001. március 6.,
 [ECLI:EU:C:2001:127] C-163/10 sz. ügy Patriciello 2011. szeptember 6.,
 [ECLI:EU:C:2011:543]
 C-203/15 és C-698/15 sz. ügyek Tele2 Sverige et Watson and Others 2016. december 21.
 [ECLI:EU:C:2016:970]
 C-507/18 sz. ügy NH kontra Associazione Avvocatura per i diritti LGBTI - Rete Lenford 2020.
 április 23. [ECLI:EU:C:2020:289]
 C-368/95 sz. ügy Familiapress kontra Bauer Verlag, 1997. június 26., [ECLI:EU:C:1997:325]
 18. pont.
 C-288/89 sz. ügy Stichting Collectieve Antennevoorziening Gouda kontra Commissariaat voor
 de Media, 1991. július 25. [ECLI:EU:C:1991:323] 13. pont.
 T-125/22. sz. ügy, RT France kontra Európai Unió Tanácsa, 2022. július 27.,
 [ECLI:EU:T:2022:483] 145. pont.
 C-157/14 sz. ügy Neptune Distribution kontra v Minister for Economic Affairs and Finance,
 2015. december 17., [EU:C:2015:823] 64., 65. pontok.
 C-547/14 sz. ügy Philip Morris Brands and Others kontra v The Secretary of State for Health,
 2016. május 4., [EU:C:2016:325] 147. pont.

Internetes források:

PÜNKÖSTY András Etele: Tovább élesedik a versenyjogi fellépés a technológiai
 óriásokkal szemben. NKE Információs Társadalom
 Kutatóintézet Blog. 2021. június 25.,

<https://tinyurl.com/2s6n4zsf>

Thierry BRETON bejegyzése az X-en a Digitális szolgáltatásokról szóló rendeletről. 2023.
 augusztus 25. <https://tinyurl.com/mw7jjbhs>

Európai Parlament hivatalos honlapja. Az EU digitális piacokról és digitális szolgáltatásokról
 szóló rendeletei. 2022. április 26.

<https://tinyurl.com/26dzc4ub>

Az Európai Bizottság sajtóközleménye: A digitális szolgáltatásokról szóló jogszabályt érintő
 konzultációról. <https://tinyurl.com/23pcwayn>

Az Európai Bizottság hivatalos honlapja. The Digital Services Act package.
<https://tinyurl.com/2vtasvx4>

Az Európai Bizottság hivatalos honlapja. A digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály -
 Biztonság és elszámoltathatóság az online környezetben. <https://tinyurl.com/jdzjjvar>

United Nations General Assembly – Frank LA RUE: A Report of the Special Rapporteur on the

promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression. A/HRC/17/27, 2011.,7.,22.pont.

<https://tinyurl.com/4298edus>

United Nations - International Covenant on Civil and Political Rights: General comment No. 34 Article 19: Freedoms of opinion and expression. CCPR/C/GC/34, Geneva, 2011. szeptember 12. <https://tinyurl.com/mrdurf69>

Az Európai Unió Tanácsának sajtóközleménye. Nyilatkozat a digitális jogokról és elvekről: az uniós értékek és a polgárok a digitális átállás középpontjában. 2022. december 15.,

<https://tinyurl.com/5n7vbebs>

EU monitor: Legal instruments.

<https://tinyurl.com/55ezzzfr>

Berlin Declaration on Digital Society and Value-based Digital Government

<https://tinyurl.com/bhzhuum2>

Tallinn Declaration on eGovernment <https://tinyurl.com/42xwn43e> cr

Lisbon Declaration. Hivatalos honlap. <https://www.lisbondeclaration.eu>

Lisbon Declaration – Digital Democracy with a Purpose <https://tinyurl.com/ymzncn77>

Magyar Fejlesztési Központ hivatalos honlapja, hírfolyam: A Bizottság az EU-n belül mindenkre érvényes digitális jogokról és elvekről szóló nyilatkozatot terjesztett elő.,

<https://tinyurl.com/2rzcnsa>

Az Európai Unió Tanácsának sajtóközleménye. Digital Rights and Principles: Presidents of the Commission, the European Parliament and the Council sign European Declaration. 2022.,

<https://tinyurl.com/9bx4aphd>

Davinia BRENNAN, Carlo SALIZZO, Anne-Marie BOHAN: Matheson Blog – Insights, EU Digital Services Act: What Does it Mean For Online Platforms?, 2022.

<https://tinyurl.com/ys95fcec> Marlo KARP, Tanneasha GORDON, Jennifer MCMILLAN: The clock has started – EU DSA VLOP& VLOSE Designations Announced.

Deloitte Official Blog, 2023. június 29. <https://tinyurl.com/5dtup9cw>

Az Európai Bizottság sajtóközleménye. Digital Services Act: Commission starts collecting platform's user numbers and consults on its monitoring and investigatory procedures. 2023. február 17. <https://tinyurl.com/mrwku65f>

Az Európai Bizottság sajtóközleménye. Digital Services Act: Commission designates first set of Very Large Online Platforms and Search Engines. 2023. április 25.,

<https://tinyurl.com/7kr84ywk>

Az Európai Bizottság sajtóközleménye. A Bizottság a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály keretében kijelöli az online óriásplatformok második csoportját. 2023. december 20., <https://tinyurl.com/3m4ch6pn>

Az Európai Bizottság hivatalos honlapja. Policies: DSA: Very large online platforms and search engines. <https://tinyurl.com/yz7kybar>

The International Service for Human Rights: Observations Relating to Case C-821/19 Commission v Hungary, Svájc, 2019. 16., 44. pont.

<https://tinyurl.com/num3zkkz>

Az Európai Unió Tanácsának sajtóközleménye. Digital Rights and Principles: Presidents of the Commission, the European Parliament and the Council sign European Declaration. 2022.,

<https://tinyurl.com/9bx4aphd>

DSA Observatory Official Blog. Laureline LEMOINE, Mathias VERMEULEN: The extraterritorial implications of the Digital Services Act., 2023. november 1.

<https://tinyurl.com/mr3vpmv2>

Jillian C. YORK, Corynne MCSHERRY: Content Moderation is Broken. Let Us Count the Ways., Electronic Frontier Foundation, 2019. április 29.

<https://tinyurl.com/3k8r9e25>

The UN Human Rights Office: A/HRC/41/41: Rights to freedom of peaceful assembly and of association - Report of the Special Rapporteur on the rights to freedom of peaceful assembly and of association. 2019. május 17. <https://tinyurl.com/82862b4k>

Amnesty International: Surveillance Giants: How the Business Model of Google and Facebook Threatens Human Rights. 2019. november 21.

<https://tinyurl.com/mv7hxjv4>

The UN Human Rights Office: A/HRC/38/35: Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression. 2018. április 6.

<https://tinyurl.com/bdtyw9sh>

David KAYE, Special Rapporteur on the Promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression report to the UN General Assembly, 2018. augusztus 29., A/73/348, 24., 26. pontok.

Council of Europe's Committee of Ministers, Declaration on the Manipulative Capabilities of Algorithmic Processes. 2019. február 13., 9. pont.

https://search.coe.int/cm/pages/result_details.aspx?ObjectId=090000168092dd4b

Council of Europe study, prepared by the Committee of Experts on Internet Intermediaries (MSI-NET). DGI(2017)12. Study on the human rights dimensions of automated data processing techniques (in particular algorithms) and possible regulatory implications. 17-18.

<https://rm.coe.int/algorithms-and-human-rights-study-on-the-human-rights-dimension-of-aut/1680796d10>

Az Európai Parlament Hivatalos Honlapja: A káros és jogellenes tartalmak eltávolítása online

– Az EP javaslatai. 2020. október 29. <https://tinyurl.com/bdvtznzww>

Az Európai Bizottság hivatalos honlapja. A digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály: Kérdések és válaszok. 2024. január 17. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/hu/faqs/digital-services-act-questions-and-answers>

Commission of the European Communities: Illegal and harmful content on the internet.

COM(96) 487 final, Brüsszel, 1996. október 16. 10-11. <http://aei.pitt.edu/5895/1/5895.pdf>

Tambiamma MADIEGA: Reform of the EU liability regime for online intermediaries: Background on the forthcoming digital services act. European Parliamentary Research Service. PE 649.404. 2020. <https://tinyurl.com/mr2jpuza>

Euractiv – The Tech Brief podcast. Luca BERTUZZI, Rose JACKSON: The Digital Services Act at its first test. 2023. november 24. <https://tinyurl.com/2ur8cdbn>

Emberi Jogok Európai Bíróságának jogforrásai:

Az emberi jogok európai egyezménye (EJEE), 10. cikk (2) bekezdés, Róma, 1950. november 4.

Cengiz and Others v. Turkey, no. 48226/10 & no. 14027/11. 2016. március 1-i ítélet, 52.bekezdés, <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-159188>

Delfi AS v. Estonia, no. 64569/09., 2015. június 16-i ítélet, 74. és 110. bekezdések. <https://tinyurl.com/5c>